

Jānis Akuraters

KURZEMĒ.

Komedija 4 cēlienos.

PERSONAS.

Peteris Ciemagailis, saimnieks Bajaros.

Anna, viņa sieva.

Skaidrite, 14. g. } viņu meitas.
Zelma, 20. g. }

Karlis Vanadziņš.

Odums Grante, latgāļietis.

Mika, ganu zēns.

Caculis.

Caculiene.

Ilze.

Vecais tēvs Bajaros.

Alma, jaunkundze no kaimiņiem.

Bullans, agronoms.

Jankauskis.

Grundulis, students-korporelis.

Kalnietis, saimnieka dēls no kaimiņiem.

Viss sekošais norisinās Bajaros mūsu dienās, 20. gadusimteņa
otrā desmitā. Kurzemes mājas un apstākļi.

Pirmais cēliens.

Skatuve. Liela saimnieku istaba. Dibenā stikla durvis no āra caur verandu, kur redzams dārzs un aiz tā ēkas. Pa kreisi durvis uz saimnieku citām istabām; tālāk pa kreisi durvis uz saimnieka meitu istabu. Pa labi vidū — uz kalpu istabām. Ierīkojums pēc jaunako laiku prasībām, cik to atļauj pārtikuša Kurzemes saimnieka apstākļi. Istabas puķes.

Laiks: Vasaras pēcpusdiena.

Ciemagailis pilnīgs, pāresns, mati no pieres mazliet nogājuši, maza sirma ķīļa bārda; reizem stipri zemniecisks, reizem smalks un moderns. Kliegdams ienāk no kalpu istabas. Beigts! Beigts! Uhh! Žēlojiet! Pasaulei gals klāt! Beigts! Ķer pie sirds un apsēstas krēslā.

Anna iesteidzas pa kreisi. Ak tu Dieviņ, kas tad nu atkal!

Ciemagailis. Beigts! Tas slepkava mani nobeigs! Ķer pie sirds.

Anna. Skaidrit! Skaidrit! Ūdeni! Ak posts, posts!

Skaidrite izskrien no savas istabas un dodas uz kukņu. Pēc laiciņa nes lielu krūzi ūdeņa un noliek.

Anna dod tam. Nu kas tev bij? Nu, apmierinies! Vaj pāriet?

Ciemagailis. Pāriet? Ko tu te mani ar to ūdeni! Ū! Paraug' tur tai skapī, vaj nav kāds ķimelītis. Beigtas manas dienas, to es saku. Ū! nava vairs dzīvojams!

Anna padod. Bet kas tad bij? Ko tu kliedz tā?

Ciemagailis. Nu, tas Karlis! Tas Karlis! Iedomajies, viņš man sēd uz arkla un laša avizi. Pašā karstajā darba laikā! Kur mēs tiksīm? Kapā, kapā mums jālien. Beigas!

Anna. Nu, nu, nu. Vaj nu katra slīnķa dēļ tā javaid!

Ciemagailis. Tev ir labi runat! Bet man sirds pa kaklu nāk ārā. Tās algas un visus labumus!.. Un ko viņš saka? Šķiras apziņa viņam jaizkopj ar tām avizem. To viņš man saka. Bet to es zinašu. Es viņu te necietīšu. Tad labak lai guļ lauki atmatās. Uu, slepkava! Dzer. Ā... Klausies, Anna, ej un pasauc viņu tūlit šurp. Viņš tepat aiz dārza ār.

Anna. Ak, paliec nu mierā! Nu kausies ar kalpiem. Ievēro tak savu saimnieka godu.

Ciemagailis. Ne, ne, tūlit uz vietas es viņu gribu nemt cieti. Ej, ej!

Anna. Pagaid' jau vismaz, kamēr Zelma no kuršiem atbrauc un tad aprunājies. Tak jau tur būs vairak prāta.

Ciemagailis. Tad viņa varēs saimniekot. To es teicu, ja. Man ir līdz kaklam šī raušanās. Bet tagad ne. Tagad es esmu te saimnieks un viņam būs atbildet. Tūlit uz vietas.

Anna saīgusi. Ak, ne man laika, ne patikšanas. Klie dz tikai kā aizkauts un baidē visu māju. Dari pats, kā zini. Iziet.

Ciemagailis klie dz. Skaidrit! nāc šurp!

Skaidrite iznāk no savas istabas. Kas tad nu būs?

Ciemagailis. Ej tu man tūlit un pasauc Karli šurp. Lai liek aršanu mierā, man ar viņu jarunā. Nu!

Skaidrite sarauj seju un iziet caur verandu.

Ciemagailis rūc un iedzer vēl glāziti. Suga! Jauni laiki, humanitate, idejas, tiesības... Tik darba nav. Na... Pasaule.

Skaidrite nāk atpakaļ. Tūlit! Iet savā istabā.

Ciemagailis stelgā uzbudinadamies, gatavs kļupt virstī kalpam. Tad apsēstas atkal un grib iedzert, bet nobāž, Karlim jau redzot, pudeli zem galda.

Kārlis nāk pa labi. Labdien, saimniek! Jūsu žēlastība man pavēlējusi? Smīn.

Ciemagailis trūkstas kājās. Aha! Nu saki man reiz, cik ilgi tas tā ies?

Kārlis. Kas?

Ciemagailis. Kas?? Ta aršana, ta strādašana par lielo gada algu. Nu tu zini?

Kārlis. Ja mēs varesim sadzīvot, es domāju, līdz jūrgiem. Tagad ir divdesmitpirmais maijs. Tā tad vēl vienpadsmit mēnešus.

Ciemagailis. Un tu mani vēl mēdīsi! Tu... T... Nu saki, kapēc tu zodz dienas man un ēd manu maizi. Vaj es tevi avižu lasīšanai dereju? Dienas laikā...

Kārlis. Jūs teicāt, ka zirgus vajagot atpūtināt pēc pusstundas. Kamēr citi pīpo, es varu lasīt avizi. Ta nava par jūsu naudu aboneta.

Ciemagailis kliež. Avizi, avizi! Avižu tārpi! Bet pie manis vajaga art, ne avizes lasīt. Tādi man nava vajadzīgi. Katra minute man dārga. Kungi!

Kārlis. Kad nava vajadzīgi, es varu iet. Pasaule ir plaša. Kalpu ādas tagad cenā.

Ciemagailis tuvāk. Ko? Ko tu saki?

Kārlis. Es esmu gatavs vaj tūlit. Dodiet man vēl desmit rubļus, kas atlikuši par pirmo mēnesi, un ejiet art. Nu, vaj salīgts?

Ciemagailis ierēcas. Art! Ū! Saki, vaj tu turesi muti! Tu neiesi ne no vietas! Ar līgumu tu esi piesiets te.

Kārlis. Kā tad. Atnesiet tik žagārus, iesvilpjas garī. Tā tad es eju. Man ir vieta tepat blakus kaimiņos. Ar visu avižu lasīšanu un visu virsvērtības ražošanu. Bet — Ilze arī grib man līdzī un Odums. Atlaidiet arī tos slinķus. Viņi te nobažosies pie silķem un izgriezta piena, ka ne pāiet nevarēs. Skaidra lieta.

Ciemagailis virsū nākdams. Ārā! Tu man saimi atvīlsi! Uradņikam es tevi uzdošu. Par streika taisīšanu — divi mēneši arestā. Saproti. Avižu lasitajs!

Karlis. Labi. Vaj man art, vaj iet?

Ciemagailis dusmās mīdas, gandrīz raudadams. Art! art! slepkava! Ū! Art! Ārā!

Karlis mierīgi. Un avizi lasit... Bet iemetiet nu atkal uz tām sirdssāpēm kādu ķimelīti. Uz redzešanas! Aiziet svilpodams.

Ciemagailis iet arī uzbudināts, pagrūž krēslu. Mēris un nāve! Nolāpīts dumpinieks! Ieslēdz pudeli skapī, aizsviež durvis ciet ar troksni un ieiet savā istabā.

Klusums. Pagalmā dzied gailis. Pauze.

Pa verandas durvim ienāk Zelma ar daudzām pakām, putekļu mēteli; sakarsusi un pūzdama.

Zelma ļoti darbīga un kustas arī un izveicīgi. Utu thu! Tā! Nomet pāris pakas uz grīdu. Ā! To karstumu! Durvis uz verandu. Odum! Ē, Odum! Nes šurp tās pakas, nes šurp! Tā, tā! Liec te uz lieveņa. Visu paņem, kas vēl tur ir.

Odums noliek dažus saiņus. E, kundzenīt. Kur tu Diva protu sanesesi!

Zelma liek istabā saiņus, pakas, kurvišus. Nes nu, nes tikai. Varbūt pašam kas būs. Ā! To saules spiedienu! Vēdina ar mutautiņu. Un neviena paša mājās. Kā izmiruši!

Odums. Te nov bous viss. Tik vēl tis ulu gruzs.

Zelma. Kas par olu grozu?

Odums. Na tis pots, ku as visu ceļu iz rukam tureju.

Zelma. Ak tu muļķis. Jauna cepure tur ir! Nes šurp. Es tev olas. Sāk nogērbties, sauc? Uhu! Neviena...

Anna nāk no savas istabas, sasīt rokas. Kas tad tas. Zelma mājās! Ak tu cālite! Un ar visām mantām. Nu labdien, labdien. Zelma bučo roku. Ē! Veci! Skaidrit! Zelma mājās! Bet kas tev mantu! Tīri brīnums.

Skaidrite izskrien no savas istabas. Ak, Zelmiņ, Zelmiņ. Priecajas un lēkā. Tās mantas, tās mantas! Ķer vienu, otru paku.

Zelma laimīgi gaiņajas. Mierā, vēl saplēsisi kaut ko. Pagaidiet, gan es izrādišu. Nomet mēteli uz krēsla. Ak, vaj jasadeg, kas par karstumu. Tāpat arī Rīgā. Mums viss sviests sagāja lielajā pie eksameniem.

Ciemagailis pa kreisi, cigars mutē. Nu, Zelma mājās! Labdien, labdien. Nu es būšu glābts. Pastāsti nu par to kalpu jautajumu praktikā.

Anna. Ak nu. Skaties. Raugas pakā. Te laikam būs tās spradžu zāles. Ne, ne, bet kas tad te ir?

Zelma gaiņajas. Neaiztieciot nu visu uz reizi. Pagaidiet, es parādišu.

Ciemagailis. Bet vaj diploms arī ir tev?

Zelma. Ir, vaj nu ne. Ar mani visi mierā: agronomi, instruktori, teoretiķi un praktikanti. Skaidrit, dabū man dzert. Bet tad tas Odums ar jocīgs. Viņš tik: Diveņa laiceņš, kundzenit, Diveņa laiceņš.

Anna. Vaj sēklas arī vēl ir kādas?

Zelma. Ir, ir. Pat baraviku sēklas ir.

Ciemagailis. Oho. Ir gan tevi tur mācījuši, neko teikt.

Zelma. Zinams, ne pa jokam. Audzināsim tepat pagrabā, ko vēl uz mežu iet. Katru dienu būs jaunas.

Ciemagailis. Lai nu tas paliek. Bet stāsti tu man, vaj proti saimniekot? Un kā ar puisiem un meitām? Vaj saimnieki netaisīs lokautu? Nedzirdeji? Ja ne, tad mums beigas.

Anna. Ko nu vecais! Neliks ne atpūsties miera meitenei. Iešu, paraudzišu tēju. Skaidrit, pakurini uguni kuknā.

Skaidrite. Lai nu kurina vien Ilze. Tepat jau ravē. Var pasaukt. Sāk krāmeties ap mantam.

Anna iziet. Pasauc tik vien. Kas tad tos darbus padarīs? Visi par kungiem tik.

Zelma. Še tev, tēt, drusku kas. Tā pa svētdienam.

Ciemagailis. Ā! Cigari. Labi, paldies! Šinīs laikos vēl sirds var dzīvot no ķimeļa un labiem ci-

gariem. Bet tad tu vēlāk man stāstīsi visu no vietas. Iziēt pa verandu.

Skaidrite. Nu, kur tad grāmatas? Romani. Atvedi?

Zelma cērt pa pirkstiem. Nekrāmejies nu, romans. Būtu labāk savu ģeometriju un vēsturi ņēmusi priekšā. Ne ceturtā klasē netiksi uz rudeni.

Skaidrite. Vēsture, vēsture! Vaj tad cilvēks no tāda Ganibala vien var dzīvot. To es tev saku, ne tu zini, kas labs, neka. Cilvekam vajaga iet laika garam līdz. Nu — Kombella krems ir?

Zelma. Ak tu posts ar tādu meiteni!

Alma ieskrien pa verandu, balts saules sargs rokā. Zelma ir mājās! Nu še tev, še tev. Bučo ātri. Es skatos pa ganibas malu, kas brauc. Ja, kā tad, Zelma. Nu, kādi tad ir tie kursi? Ko tur vairak māca? Man māte saka: govīs slaukt. Ak tu blēņas, es saku, to jau katra meita prot tepat... O, kāda tu balta palikusi. Isti pēc pilsētnieces. Na, ir jau gandrīz trīs nedēļas. Bet paklausies, kādi tad tur ir tie studenti... es domāju, tie agronomi vaj agronauti, kas tos kursus māca. Gudri, jauni vaj veci? Ak, tāda garlaicība, tāda vārgšana te uz laukiem!..

Zelma. Pagaid', ko tu gribeji zināt?

Alma. Un ak tu Dieviņ, cik tu pievedusi mantu. Nu kas te ir? Ranga.

Zelma. Jau te man Skaidrite pēc romaniem mekleja. Lieciet nu drusku mierā, kamēr izpakašu.

Skaidrite aizgriežas lepnī. Ko nu tur, Alma, fi, — tik vien jau ir mācījuši, kā sviestu ķērt. Par literatūru nekādas intereses.

Alma atrod grāmatu paciņu. Aha; redz, te ir grāmatas! Attālsā ātri vajā. Skaidrite klāt. Nu, dzejas. Bārdas dzejas, Rainis, divi žurnāli. „Iedzimtā grēka“ nav? Nav.

Zelma. Vaj tad bij vajadzīgs?

Alma. Ak, tas ir ļoti jauks romans, un tu to ne-

zini. Sievietes neatkarība. To tagad lasa visas. Un sevišķi esot jālasa jaunām meitenēm. Kas nelasot, nevarot skaitīties pie inteliģences. Tā bija kritizēts, es lasīju, vaj nu no Līgotņa vaj Andreja Upīša. Par sugām arī tur rakstīts. Vaj kursos jums par to nerunāja, neka netaica?

Skaidrite. Ja, un taisni priekš 14 gadus vecām. Tā tur stāvēt.

Alma. Ne, tur stāvē: priekš 16 gadus vecām... Bet te tās dzejas — tikai tam, kas iemīļējis. Nomet grāmatas. Nu, un tie agronomi? Vaj iepazīties arī?

Zelma apvainota. Zināms, ka iepazīnos. Ko jūs — sēdēt tik mājā un gaidiet romanus; un nekas neiznāk. Bet paga, paskataties, man ir arī kas. Iziet uz verandu un ienes apaļu damu cepuru kastī.

Alma un Skaidrite abas klāt. Ā!

Zelma izņem un liek galvā. Puķes un garnitūra vien maksā 8 rubļi.

Skaidrite. Un man? Kur man?

Zelma. Skuķi, vaj nu prāts! Ģimnazijā kad iesi, tur nemaz nedrīkst damu cepures valkat. Skaties, kā tieci galā ar savām decimaldaļām.

Skaidrite. Nu, pati tu decimaldaļa. Tev tik viss. Nicinoši aizgriežas.

Alma pārsteigta par cepuri. Ak cik lieliski! Ach! Ja, cilvēks tiek uz priekšu tais kursos. Es teikšu mātei, lai laiž mani arī. Kas nu šinīs laikos vairs par inteliģentu, ja nava kursos bijis. Bet es pie Centrales labāk. Tautas progress.

Vecais tēvs pa labi, paliek stāvēt, nospļaujas. Ehe! e!

Zelma laipni. Labdien, veco tēv!

Vecais tēvs. Labdien, bet — ē — sauc: kas tad tev tur par siena šķūni galvā? Vaj laudis biedesi? Liec nost!

Zelma noliek smiedamās. Pagaid', veco tēv! Meklē pa pakam. Te tev arī drusku.

Vecais tēvs. Paldies, meit... Laba makorka.

Tikai to debesi tu liec nost. Bet — ehe — vaj tad nu art ari mācija tevi?

Zelma. Ak, ko tad araji daris?

Vecais tēvs pasmīn. Khm. Pareizi. Saprotu, saprotu! Lai Dievs palīdz. Iesim nu uzprovet. Iziet saimnieka istabā.

Alma. Ak, un kas tad te? Skaista drēbe. Bet parādi tak.

Zelma slēpj. Ne, ne. Tas nava nekas. Liec nost. Nu!

Alma. Aha. Ta būs laikam ta saderinašanās kleita.

Zelma saskaistas. Ko tu! Kas ta par runāšanu, izdomā tik.

Alma. Skaties! Ko tad tas Kalnieša kungs te vienmēr meklē? Saka jau, ka tu kursos bijusi tik tadēļ, lai viņam palīdzetu te labak saimniekot. Bet lai nu paliek, ja jau negribi... Apķeras arī. Vaj dienīņ, nu man jaiet mājās. Māte gaida ar sviesta mašinu. Rītā, rītā tu man pastāstīsi par tiem agronomiem un kuŗi ir gudraki, centrales vaj ekonomisti. Es ar' tad gribu uz kursiem. Bet vaj nava divu dienu kursi kur?

Anna nāk ar tējas traukiem; sāk klāt galdu. Nu, meitas, sanāciet pie tējas. Tu jau, Zelmiņ, pavisam būsi novārgusi.

Alma. Vai, nu man jaskrien. Ardievu! līdz rītam! Paķer savu saules sargu un prom pa verandu.

Anna. Ko tad šai nu atkal vajadzeja? No darba neka, staigā tik apkārt un meklē valodas.

Zelma ieliek pakas skapī. Uz kursiem jau nu, tikai uz kursiem! Sāk nosēsties pie galda visi.

Ciemaģailis ienāk pa labi, lielā izmisumā. Ak tu sūrs mūžs! Ak tu posts! Cilā rokas. Ko lai es daru! Vaj tas ir redzets vaj dzirdets! Visi uztraucas.

Anna un Zelma. Bet kas tad nu? Kas tad?

Ciemagailis. Viņš mani apēdīs! Viņš mani nobendēs! Staigā uzbudināts.

Anna. Bet kas tad?

Ciemagailis. Nu, tas Karlis! Ak tu Kungs un Dievs. Darba pilnas rokas, un viņš atkal lasa. Sēd un atkal lasa grāmatu. Ko jūs domājat! Beigas mums, visiēm beigas. Man ir diezgan.

Zelma. Nu, vaj tad tik liela nelaime jau būs. Tā tagad iet visur.

Anna. Nāc nu nāc, padzeries tēju ar ievārijumu. Vaj nu kalpa dēļ kapā jālien. Tu zini, ārsts tev aizliedza uzbudināties. Tā tu savu sirdskaiti tikai audzini.

Ciemagailis spļauj. Ak nu, aizliedza! Visi aizliedz, es vien tik nevaru aizliegt nevienam pat slinkot. Maksā tu viņam rubli par dienu un dod pusdienu kā lordam, bet viņš tevi aplaupa bez kauna un bez žēlastības. Sviedrus viņš nava savā mūžā pazinis, bet vienlīdzību prasa. Šita suga! Šita suga! Slauka sviedrus no pieres un pūš.

Anna ar lepnuma apziņu. Ko nu tik daudz plēsies! Vaj izmācīsi? Tas jau viņiem iedzimts grēks — ta slinkošana.

Skaidrite ar žestu. Ak, mama, — iedzimtais grēks ir tikai priekš damam.

Anna. Vaj tu klusesi, vīzdegune! Ak Dieviņ, ko ar to skuķi lai iesāk!

Ciemagailis. Es to saku, man ir diezgan! Dariet jūs, ko variet, man sirds vairs nepanes. Lai nāk, kas spēj savaldīt kalpus, lai ņem mājas — es vairs dzīvot neprotu... Padod man, Ann', no skapja to lecavas ķimeli. No tējas vieglak nepaliks.

Zelma. Ja, tagad vajaga prast ar kalpiem dzīvot. Kursos arī visi par to sūdzejās.

Ciemagailis dzer ķimeli. Ā! tā, tā! Tas atvieglina drusciņ. Ak kursos. Nu ko tad saka šie?

Zelma. Kas tie tādi šie?

Ciemagailis. Nu, tie agronomi un gudrinieki. Ko tad tie saka?

Zelma. Vajagot labi turet. Vajagot jaunas mājas celt un labi istabas ierīkot un katram savu dārzu ari. Tad neiešot nekur...

Ciemagailis uztraucas. Ko tad! Tiem slinķiem vēl ir slikti aizkrāsnē. Un tad varbūt pēļu un atsperu gultas, šokoladi brokastā un ūdeni pienest no rīta sudraba bļodā! Nu lai saka viens cilvēks! Tie ir tie jaunie ar savām lielajām idejām! Skuķi, kur prāts! Paceļas un iet uztraucies. Uz Leiputriju lai iet! Uz Leiputriju!

Zelma. Ja, ja, vajagot tikai mācēt laikam piemēroties, tad varot dzīvot kā barons.

Ciemagailis. Na! Par pelekajiem jau sauc, bet tu kaujies kā ar nāvi. Tagad tas ir tas pelekais barons, kas avizi lasa uz arkla. Labi, es esmu ar mieru, lai nāk tāds agronomis un lai dzīvo. Bet lai tikai man padoma neprasa.

Karlis svilpodams paver durvis. Saimniek, kur zirgus likt šonakt?

Ciemagailis. Tu jau nojūdzi? Tik agri!

Karlis noteikti. Ja, jau saule riet. — Uz dābola lauka?

Ciemagailis. Ved uz pļavu un sēdi klāt. Es tev dābola lauku došu.

Karlis. Labi. Tad mērdesim tālak tos kustoņus. Melnais jau vairs nevar arkla pavilkt. Janudie!

Ciemagailis saslienās aši. Ak tad tapēc tu to pusbibeli lasiji, ka melnis pāiet vairs nevar! Es mācišu tevi pāiet. Ceļas augšā.

Karlis. To es protu labi. Bet priekš zirgu sargašanas nakti jums vajadzēja derēt citu puisī. Aiziet.

Ciemagailis. Tā, tā, tā. Vaj jūs dzirdejāt? Mans mūžs ir beigts ar šito. Papem ātri cepuri un dodas pakal Karlam.

Anna. Ak posts! Tā viņš savu sirdi sarūgtina

un mūžu īsina. Būtu labak laidis par galvu. Nu paldies Dievam, tu, Zelma, varesi palīdzēt, kā jau mācīta saimniece. Ņem savas pakas. Skaidrit, palīdzi ienest, tad apskatīsimies... Skat, skat, kas grāmatu!..

Zelma. Ja, visas saimniecībā derīgas. Te ir „Dārzkopība“. Un te skat „Lopu sugas“, „Eksporta sviests“, „Par zemes rūgšanu“, „Plavkopība“, „Laba sēkla“.

Anna. Ak tu Dieviņ. Un visu tu to zini cauri? Tad jau labi, meitiņ, tad labi gan.

Ilze paver istabas durvis. Saimniec, Mika ne par ko negrib slaukt govīs. Karlis samācījis: šīs esot puika, ne meitietis. Un Odums stāj klāt, lai dodot putru: jāiet gulet, īsas naktis. Man nava vaļas, ko lai es daru?

Anna gaiņajas ar rokām. Nu jau nu, pietiks. Vaj nu nedzirdets. Uz Zelmu. Ak, jau man arī ta sirds sāk pagurt, posts vien būs. Iziei Ilzei pakaļ.

Zelma nomet grāmatas, skatas pa verandas durvīm ko gaididama, tad paņem mazu spoguļi un apskata sevi.

Skaidrite iznāk no mātes istabas. Zobojoši. Ā! Labvakar, Zelmas jaunkundze. Palokas glauni.

Zelma. Kas tad nu?

Skaidrite tāpat imitēdama. Kā jums klājās pa kuršiem? Ha ha ha... gaidi vien.

Zelma saprot un grib ķert viņu.

Skaidrite. Eju jau, eju. Man gramatika jāmacās. Es mīlu, tu mīli, viņš un viņa mīl. Aizskrien caur verandu un iekļiedzas ārā.

Kalnietis nāk priecīgs un drošs pa verandu iekšā. Apsveicinu diplomētu lauksaimnieci! O, kāda barga seja. Nu labvakar, labvakar. Saķer Zelmu aiz rokām.

Zelma laimīga, bet atbīda. Nu, nu! ne tik strauji. Bet ir arī jums visiem acis! Kā tad tik drīz var zināt?

Kalnietis nomet salmu cepuri uz galdu. Nu jau tu mani arī pie visiem vēl pieskaitīsi? Es ar to neesmu

mierā. Es domaju, man tak jazin, jo citadi... ko tad tu teiktu? Mēģina saņemt aiz rokas. Un ne labprāt apsveicināties negribi. Oho, kur lepni paliek ļaudis tur kursos. Nu, vaj būsi labaka?

Zelma vairo. Ak nu niekus! Nu diezgan! Kas par jokošanos.

Kalnietis. Labi, labi. Būsim mācīti un pieklājīgi. Apsēstas ērti; pētoši Zelmai. Nu, bet stāsti nu visu no vietas.

Zelma koķetēdama. Tā. Ko tad īsti kungi vēlas zināt? Par kursiem — ja, tur jāiet katram pašam, nevaru jau es visam pagastam pievest gudribu no kursiem.

Kalnietis. Pareizi. Es domaju tomēr, ka praktiska gudriba stāv pirmajā vietā, un tadēļ arī ne-uzmāksos dēļ teorijam tev. Aizver acis kā sapņodams. Ā! Zelma! Kas tas par skaistu laiku, kad mēs varesim strādat un rādīt, ko var... Na, tu jau zini... Bajarus vajaga pārvērst par dārzu, par priekšzīmi visai apkārtnē.

Zelma. Tu runā, it kā tu būtu jau te saimnieks.

Kalnietis noslēpumaini un klusāk. Nu, vaj tad nava vienalga... Atkal sapņodams, bet priecīgi un droši. Ja... Ir kur spēkus mēģināt. Simts sešas desetinas — skaists stūritis. Un tad tie „grūtie laiki“! Iesmejas. Ja, tur ir vērts strādat. Mācēt šos grūtos laikus uzvaret, mācēt pierādīt, kas ir praktiska saimniecība, un pie tam mācēt dzīvot, ne tikai raust un krāt — redzi, tas ir tas prieks, kas man nedod mieru. Viss jāpārveido. Jauni laiki jālaiž kā plašs arkls pār sazēlušo zemi. Na — tas ir skaisti. Simts grūtos apstākļos mesties iekšā un uzvaret, tas ir, tā sakot, parade visu priekšā. Skatas pētoši uz Zelmu. Na, vaj tu nemaz nepriecājies par to?

Zelma slēpdama sevi. Bet tu runā, kā kad viss tas tev būtu rokā.

Kalnietis. Galvenais, protams, rokā. Tu tak to zini.

Zelma smiedamās. Un kas tas būtu? Es nevaru atminēt.

Kalnietis paceļas laipns. Nu, nu. Netiepies tik daudz. Es saku, galvenais — un ne te tās mājas. Na! Satver aši un apgriež riņķī. Vaj nu runasi reiz prātīgi atkal? Ja?

Zelma sapīkusi. Nu diezgan! Iesīt pa pirkstiem. It kā es tev ko būtu parādā. Izturies, kā pieklājas, un tad vari runāt.

Kalnietis atraujas. O, cik lepmi! Kā jau no Rīgas nākdama. Būs par daudz pieklājības, kur tad liksim.

Zelma. Protams, man vairāk pieklājības kā tev. Un tad arī zinašu, kur likt. Kas tev tur. Es neesmu vis nekāda „mēs“.

Kalnietis nesaprašanā. Hm. Tas jau izklausas diezgan lieliski. Bet par to lielo gaidīšanu tu man vareji gan ko citu teikt. Izklausas tīri, kā kad es būtu nodarījis kādu briesmīgu grēku.

Zelma. Ak, tad tas laikam gan svētība. Tu jau staigā apkārt stāstīdams, kā kad es tavs īpašums būtu. Ja tu tā, tad man ne prātā nenāk piekrist taviem stāstiem.

Kalnietis nosvelpjas garī. Ā! Tā tās lietas. Un tad tādas bābu runas tevi tā būtu sarūgtinājušas? Bet kas tad teica to? Aha, ta būs tava draudzene, ta pasaku vācele, ta kaza, kas te kaimiņos. Kā tad. Nu, par labu tas viņai nenāk. Uzbudināts. Šmīņķa pods.

Zelma. Liec nu mierā to. Kas tev saka, ka viņa?

Kalnietis. Tas par to, ka es neēju viņai laiku pakavēt. Nu, lai viņa lasa vien savus mīlestības romanus, smukaka netiks. Tā tad man nu ir nežēlastības laiks pie tevis?

Zelma. Ko es tur zinu. Bet asak es gan neesmu vis tik prasta, ka tu vienmēr mani skaiti par savu

— diezin ko. Smalkjūtības tev vajadzētu vairak. Bet tu mani, kā krūzi, paņem un padzeries. Es neesmu nekāda kalpa meita, kura apreibst no tava zaldāta skaistuma.

Kalnietis. Nesaprotu. Hm. Kas tam visam par cēloni? Bet raudzišu laboties. Palikšu smalks. Varbūt līdzīgs tiem agronomiem... Na, pastāsti tak. Nav jau nekādi noslēpumi. Vaj ir gan ko vērts, tie inženieri un instruktori, tie mūžīgie studenti?

Zelma atcērt. Protams, ka ir ko vērts. Cita uzvešanās, cita valoda; ko tad šie, tādi lauku lāči. Nāk tik paņem aiz rokas. Na, paldies!

Kalnietis pētoši skatas. Tad jau labi pazīsti tos? Ja, ja...

Zelma. Protama lieta, ka pazīstu. Nebiju jau pēdejā tur. Un neesmu arī nekur piesieta, ne arī kāda vecene.

Kalnietis saraujas. Pa draugam? Personīgi? Sev. Ja, ja, nu es zinu.

Zelma vaļsirdīgi. Personīgi. Ja. Tāds agronoms Bullans, smalks cilvēks caur un cauri. Runā kā profesors. Grāmatvešanu mums pasniedza students Grundulis. No politehnikas. Ar krāsu lentu un cepuri. Smalks zēns. Un no progresistiem arī kāds. Visi interesejās par šo apvidu, prasīja, kur es dzīvoju, solījās braukt ciemā, lūdza atļauju. Tā.

Kalnietis. Ko tu saki? Ciemā pie tevis? Šurpu. Un tu —? Na — man jāsapaka...

Zelma. O, ja, kas tur par brīnumu. Tie visi ir smalki un izglītoti zēni un pa jokam saimniecībā var noderēt.

Kalnietis joku nemanījis. Tā! Tās runajamās mašīnas. Tie skaitļu siteji, rēķinataji! Ak tad tik tālu jau! Aha, nu es zinu, nu es zinu. Trūkstas augšā.

Zelma. Ko tad tu zini? Tu it neka nesaproti, to var redzēt...

Kalnietis. Nu es saprotu, kadēļ tāda saņemšana.

To es nu zinu. Tur nava vainigas nekādas plāpas. Tas tikai iemesls. O... Ja, ja, skaidra lieta, bez aplinkiem.

Zelma sabīstas. Neka tu nesaproti, es saku. Ja tu būtu drusku gudraks...

Kalnietis. Tā?? Nu, tik mulķis es arī nemaz neesmu, kā tev liekas. Tie korporeļi un agronomi nav gudraki tai ziņā. Bet kad viņi te sāks ciemoties, tad protams, es neesmu vairs diezgan gudrs un pieklājīgs... Mmm. Nekas. Labi kursi!

Zelma apcērtas aizkaitināta. Nu ka labi kursi. Bet tev žēl. Es neesmu te piesieta, un kad tu vēl tāds nejēga un neprašā.

Kalnietis rūc aiz greizsirdības. Hmmm. Kā tad. Saknieb tik lūpiņas un paliec smalka, tie jau visi smalki cilvēki. Ko es, zemnieks, lācis, mulķis. Ta ir skaidra lieta. Man jāiet, un es arī eju... Taisas iet.

Zelma. Ja, iedomīgs tu esi gan lieliski. Bet vaj tad es tev esmu pielaulāta? Ne, mans kungs, vēl par agru. Ko tad tu gribi no manis. Ieskrien un tūlit ākstīties. Mācetu valdīt muti un runāt pieklājīgi — tad... Ar raudam balsi. Bet tu esi mulķis un neapķērigs...

Kalnietis. Ja, un tu esi gudra. Kursos bijusi... Nu redzu, kas tie par kursiem. Nu jāvēl tikai laimes. Tik daudz es saprotu ar visu mulķību. Ko tad šie te citādi gribētu ciemoties.

Zelma pavisam launa, pret gribu. Vēli vaj ne, man nava tavu vēlejamu vajadzīgs. Varu iztikt bez tevis ar. Tu esi greizsirdīgs un akls.

Kalnietis. Mmm... Sieviešu daba. Iemesli jāmeklē bij iepriekš. Vaj kursos nevareji arī to praktiski iemācīt?

Zelma cērt ar kāju uz grīdas. Diezgan!

Kalnietis. Diezgan! Nu, mana cienījamā, es gan varu iet? Saņēņ cepuri un spieķi.

Zelma apraujas. Ak, beidz nu savas mulķibas. Man nava patikšana ilgak strīdeties ar tevi.

Kalnietis dzēligi. Ari man ne. Un man jau nava nekādu tiesību. Paldies par lielo vaļsirdību. Es eju, lai nu nāk tie gudrie... tie bruņinieki...

Zelma. Zinams, ka nāks. Nāks un ņems, ja tu tā gribi.

Kalnietis. Nu, tad ardievu, cienītā jaunkundz. Man nepieklājas būt tik smalku damu sabiedrībā. Vaj — — ja?

Zelma klusē.

Kalnietis iziet pa verandu.

Zelma aši skrien pa durvim. Nu! Apraujas.

Kalnietis nāk atpakaļ. Man liekas, jaunkundze, jūs mani saucāt. Vaj varbūt maldos?

Zelma klusu. Ja. Skaļi. Ko? Nu, ko tu gaidi? Nu! Aši un lepnī. Mans kungs, jūs gan gribiet, lai es jums kritu ap kaklu? Lai es jums piesolu sirdi? Ha, ha, ha, ha...

Kalnietis izbrīnījies. Mmm — — Nu man ir laiks iet.

Zelma ar pavēlošu žestu. Ja!

Kalnietis aiziet.

Zelma. Mulķis, mulķis, simtreiz mulķis! Visi vīrieši ir ēzeļi! Šņukst sarūgtināta un dusmīga; staigā, pagrūž paku ar kāju, skatas vēl pa verandas durvim ārā.

Ciemagailis ienāk pa labi, rokas mētamams, žēlā balsī. Ak tu Kungs un Dievs! Tas pagans mani nobendēs! Nu, iedomajaties, mīlie! Palaidis zirgus jaunajā dābolā! Un viņš man svilpo! un viņš svilpo man! Ak, mana sirds nu iet pušu! Nu ir slikti. Ķer ar roku pie krūtīm. Ann', Ann', Zelma! Palīgā! Atkrīt uz krēslu.

Zelma atgrieždamās. Nu, nu, ko nu kliedz! Neva-jaga ar puisiem plēsties tik daudzi, sirds būs dzīva.

Ciemagailis sten uz krēsla. Vai, vai! Ann'! Ķimeli, ķimeli! Nosodīts pasaules bērns un pārgudrinieks!

Anna ieskrien. Kas tad nu atkal, ak tu tētīt! ak tētīt! Vaj slikti? Klat. Par daudz slikti?

Ciemagailis. Ķimeliti! Ķimeliti! Ai, kā spiež!

Anna. Nu, diezgan, diezgan. Atlaid to Karli. Dzen projam, vaj viņa dēļ kapā līdisi. Nes ķimeli atkal. Vaj savu mūžu atdosi?

Zelma. To tik vēl vajadzeja. Darba laiks un atlaist tik strādniekus. Tad es arī nevaru vairs neka līdēt.

Ciemagailis. Ko tu saki? Man laikam vajadzēs to puiku par grafu turet? Lai viņš mani ļaužu pulkā mulķo? Esi tu ar' man gudra meita!

Anna Zelmai. Paliec nu mierā. Tu zini, ka tēvam ir sirdskaite. Ļauj vaļu.

Zelma. No manis tad zina gan prasīt: palīdzi, palīdzi. Ko tad es varu līdēt, kad viņš aizdzīs puisus. Tagad kalpam ir tās pašas tiesības gudram būt kā mums. Vajaga tikai cienīt katru darba spēku.

Ciemagailis dusmās uz Zelmu. Ko? Ā! Es zinu, no kurienes tev tās gudribas nāk. Tev nupat atkal bija Kalnietis. Met pie malas tās iedomas, es tev saku pēdejo reiz. Ar tādu mantu kā gājis, tā iet. Te vajaga gudribas! Te vajaga ģenialas galvas. Pārgrozību vajaga — tā tas ilgāk neiet, bet tavš praktiskais saimnieks izputēs. Izputēs, es saku! Lai zinatne saka savu pēdejo vārdu. Piespiest vajaga šos izlutušos kalpus. Ja ir kādam galva, kas var atrisināt šo kalpu jautājumu, lai nāk un ņem visu. Ja ne — es pārdodu visu tūlīt un eju uz Rīgu tai brīvībā, kā tagad saka. Nu, saproti?

Anna. Nu jau nu. Lai paliek šovakar. Māj Zelmai aiziet.

Zelma spītīgi. Un es tad lai eju piedevam tai gudrai galvai, kas te izmēģinās savu zinatni? To tu teici. Na, manis dēļ, tu vari spekulēt — es ne. Man ir savs prāts, un arī es neesmu kalps nevienam pēc patikšanas.

Ciemagailis lielā uzbudinājumā. Ann'! Skaties nu. Tagad pašu laudis mani kauj nost. Sazvērešanās, kur vien skaties. Spītība, bezgala spītība. Labi. Lai mana sirds iet pušu rīt vaj šodien. Bet es vēl tagad esmu dzīvs. Un kamēr es esmu dzīvs, es esmu no-teicejs, es esmu saimnieks te. Un būs tā, kā es gribu, lieciet vērā visi!

Zelma. Rikojies, kā gribi, bet to es saku: būs tā, kā es gribu. Apgriežas un iziet veikli uz savu istabu.

Ciemagailis atkrīt krēslā un saķer ar roku krūts kreiso pusi. Ē! Želā balsi. Ē! Ann'. Amen, saki amen, es mirstu... Vaj tu nu dzirdeji: Ko tur! E...!

Anna berzē viņam krūtis vestei cauri. Nu apmierinies, apmierinies. Nekauj sevi nost. Nu diezgan. Pār-dosim, iesim projam. Bet nu tik mierīgi, mierīgi...

Ciemagailis. Mierīgi. Pats vecais velns to ne-varetu izturet, es tev saku... Tā, tā, tā, paliek vieglak... Bet draudedams pagaidiet, pasaules lāpitaji! Es jūs dūrē sažņaugšu vēl.

Odums paver durvis pa labi un ienāk. Es nabaušu mirā saimenik! Es ar nagribu.

Anna. Ko tad nu?

Odums izņem pīpi no mutes un splauj caur zobiem. A Korlis nīparku nagrib zirgus paraudzeit. Nakts piderut jam pošam. In aun jōv kojas: išut pastaigot uz Marejas bulvari.

Ciemagailis uzšaujas augšā un dodas Odumam virsū. Apžēlojaties, ļautiņi, apžēlojaties!.. Ārā!

Odums iziet lēnam. Groznis kungs!

Ciemagailis mīdas dusmās. Es... es... es...! Saķer atkal pie sirds, nosēstas krēslā. Nu ir punkts... Iespiedzas sīkā un želā balsi. Ē... Nokaļ galvu.

Anna lielās bailēs. Palīgā, palīgā! Zelma! Skaidrite! Zelma! palīgā! Skrien no vienas malas uz otru un plāta rokas.

Priekšskars.

Otrais cēliens.

Vasaras svētki. Gaiša saules diena. Bērziņi un puķes istabā. Ta pati istaba, kas pirmā cēlienā, tikai labak uzkopta. Verandas durvis plaši vaļā.

Vecais tēvs baltā kreklā, vestē un vieglās tupelēs sēd omulīgi un velk dāmu.

Zelma svētku drēbēs, domīga, nupat kaut ko stāstījusi. Un nu viņš nerāda ne acu. Es tak neesmu vainīga; ko tad lai daru vēl.

Vecais tēvs mierīgi. Ak tad tik vien tās nelaimes. Ha, ha, ha... Nu, paklausies, lai mani nesauc vārdā, ja viņš nebūs atkal klāt.

Zelma. Ja, bet laudis runā jau, ka...

Vecais tēvs errīgi. E! Laudis runā... Laid tu laudim runāt, tas viņu amats. Es puisu dabu pazīstu! Spītē viņš tev — spītē tu viņam, un klāt viņš būs! Tā. Nu tu zini.

Zelma. Veco tēv, bet ja nu viņš nem nopietni?..

Vecais tēvs. Tad es viņu pasaukšu šurp un nopēršu. Nu, ko tur tik daudz. Es tikai saku, nepadodies pirmā. Vēlāk tad visu mūžu jāpadodas būs. Tā. Supi rej ārā. Bet kas tad tur... paskat, paskat. Nāk. Tāds kā katliņš galvā... Smalks kungs, he, he... Iešu palūkot. Iziet pa labi.

Zelma paskatas ziņkārīgi caur verandu un iet arī savā istabā.

Ciemagailis un Bullans nāk caur verandu sarunādamies. Bullans gaišā vasaras žaketā, balts putekļu mētelis uz rokas, katliņš, cimdi, spieķis.

Bullans. Te ir jūsu dzīvoklis, kā redzu. Skaisti, ļoti ērti un pieejams. Kā liekas, skaistas rokas to uzposušas.

Ciemagailis. To manas meitas. Bet nava jau nekas sevišķs. Mēs, kā jau lauku laudis, vienkārši. Bet nu lūdzu piesēsties. Jūs tak no stacijas nupat, kā teicāt. Kājam?

Bullans. Kājam. Bet tas tak prieks tās verstes

astonas nostaigat caur augligiem laukiem. Tiešam prieks.

Ciemagailis. Man liels gods, ka jūs iedomājušies, tā sakot, paradi sarīkot mūsu tīrumiem. Tikai — saprašanas mums maz. Jakaunas tīri.

Bullans. Ne, ne. Jums lauks tīri kā parauga saimniecībā. Var redzet, sapratīga roka visu vadijusi. Uzkopts. Un kas par platību!

Ciemagailis. Nava jau nekas liels. Ap trīssimti pūrvieta. Bet mežs labs stūritis. Birzes man vēl no tēva laikiem.

Bullans nosēzdamies. Redzeju, redzeju. Ja, jūs tiešam esiet apskaužami. Un jums tāda gudra meita. Zinams, jūs esiet piedzīvojis saimnieks, bet, protams, tagad jauni laiki, jaunas metodes zemes izmantošanā, jaunas sēklas un augi, pat jaunas idejas. Jums vajadzētu, tā sakot, palīga, kas visu to saprot, tad te tiešam būtu zeme, kur piens un medus tek.

Ciemagailis. Ja, ja. Esmu jau par to domājis. Bet lai jau nu zina bērni, ko nu es vairs. Esmu nomocijies. Man sirdskaite. Pagaidiet, tūlīt pasaukšu tos jaunos. Iet uz meitu istabas pusi. Zelma, vaj tu tur esi?

Bullans atturedams. Ak, lai paliek; gan jaunkundze ieradīsies. Bet ko jūs teicāt, sirdskaite, nervozitate? Te taisni vajadzētu būt veselam kā ozolam. Laikam rūpes, darbi?

Ciemagailis. Tās rūpes, ja. Mums lauksaimniekiem tagad ir viena nelaime. Tas sarūgtina mūsu mūžu. Tie ir kalpi. Pēdejs posts, es jums saku. Kā cilpa kaklā.

Bullans apzinīgi, lietprateja lomā. Kalpu jautajums! Ja, ja, tas ir vārigs jautajums pēdejos gados. Kalpi ir dārgi un grūti dabujami. Bet arī te vajaga tikai saprast jaunlaiku prasības, un mēs varam arī šo jautajumu nokārtot.

Ciemagailis sevī. Nu ies vaļā. Būtu nu tas

skuķis klāt! Iet uz Zelmas istabu, sauc: Zelma! Skaļi. Ļoti interesanti dzirdet. Bet sakiet, agronoma kungs, kā to lai izdara? Es būtu ar mieru visu saimniecību atdot tam, kurš to prastu. Tagad kalps ir tas pelekais barons, ne saimnieks. Visi kalpi aiziet pēļās un „brīvībā“ uz pilsētu, un tie, kas paliek, prasa desmitkārtīgas algas. Tāpat arī meitas. Ak, es jums saku . . . Atmet ar roku.

Bullans. Ne, ne, nevajaga tikai būt pesimistam. Jasaprot tikai jauni laiki. Lauksaimnieki paši ir vainīgi pie kalpu trūkuma.

Ciemagailis. Nu, nu? Kā jūs to domājat?

Bullans. Redziet, man šai ziņā ir kāds projekts, un es galvoju, ka, ja tas tiks izvests, par kalpu trūkumu nebūs jāšūdzas nevienam lauksaimniekam.

Ciemagailis. Tas man ir patīkami dzirdet. Bet vaj drīkstu lūgt, ja tas nava noslepums?

Bullans. O ja, labprāt. Redziet, principā tas ir tā. Ja mums trūkst labības, mēs viņu ražojam. Trūkst zirgu — mums viņi jāaudzina. Lopus mēs kopjam, bet par kalpiem neliekamies ne zinot. Mums, redziet, tā tad vajaga kalpus ražot, tāpat kā mēs ražojam burkanus, bietes, turnipšus.

Ciemagailis pārsteigts. Kalpus ražot?? Agronoma kungs! . .

Bullans. Ja, ja. Nemaz nebrīnāties un, lūdzu, nepārtrauciet mani. Redziet, ja mēs ko gribam ražot, mēs sagādājam vispirms labvēlīgus apstākļus ražošanai priekšmetam, tā sakot, novēršam nelabvēlīgos apstākļus. Tas pats mums jādara, ja gribam ražot kalpus. Tagad kalpiem nava savas ligzdas, nava savu istabu, kur tie varetu netraucēti dzīvot. Mums jāgādā, ka viņiem tiek gaiši, silti, ērti dzīvokļi, jāgādā, ka tie var precēties, dibināt ģimenes, un jūs redzēsiet, ka nedaudz gados kalpu trūkums būs novērsts un jautājums atrisināts. Bet tagad pa klēts un stallu augšām, pa gubējiem — na, tur nava ko

domat par kalpu ģimenem. Tie tad aiziet uz Rīgu.

Ciemagailis. Hm... Bet kur mēs ņemsim līdzekļus būvet kalpiem tās jaunās vasarnīcas?

Bullans. Līdzekļi jāiegūst aizņēmumu ceļā. Viss bagatīgi atmaksasies, kad mēs sāksim ražot. Tāpat kā tas ir ar zemes uzlabošanu. Uz katra puda mākslīgu mēslu, ko mēs izsējam, skaidras peļņas iznāk pieci nul astoņi rubļi caurmērā un vēl vairak.

Ciemagailis. Ja, jūs runājat ļoti interesanti, ļoti. Bet es esmu maz attīstīts zemkopis. Sakiet, agronoma kungs, kalpi tagad ir briesmīgi slīņķi un patvaļīgi. Un pierāžojusi šos slīņķus, kur mēs viņus liksim? Ko iesāksim? Vaj nebūs vēl ļaunaki?

Bullans. Nebūt ne, Ciemagaila kungs. Redziet, visa nelaime ceļas no tā, ka kalpu ir maz. Būs viņu daudz, algas kritīs uz pusi un mēs pie tam varesim izvēlēties tos labākos. Tas ir ražošanas un patērešanas pamatlikums.

Ciemagailis. Ļoti interesanti, patiesi. Vaj ziniet, bet es te nevaru lāga apķert. Jums vajadzētu savu projektu likt drukat, varbūt, ka jūs dabusiet piekrišanas. Bet es tagad patiesi gribētu, lai jūs aprunāties ar manu meitu. Sauc. Zelma, Zelma! Te ir ciemiņš.

Zelma iznāk no savas istabas. Labdien! Agronoma kungs! Priecājos.

Bullans veikls un galants. Labdien, cienītā jaunkundze. Redziet, vaj es netureju vārdu? Kā teikts, atbraucu apmeklet jūs jūsu paradīzē.

Ciemagailis. Ja, Zelma, mums ar agronoma kungu bija ļoti interesanta saruna. Bet es domāju, jūs, kā ļaunaki, vienmēr labāk sapratīsiet. Man vēl jāapskatas pa saimniecību. Steidzīgi pa kreisi.

Zelma. Tas ir laipni no jums, Bullana kungs. Jūs mani pārsteidziet. Lūdzu, instruktora kungs, esiet kā mājās.

Bullans. Vaj patiesi jaunkundze? Tas ir laipni

teikts. Un te tādā skaistumā es labprāt būtu mājās, bet nepiederu pie tik laimīgiem kā jūs.

Zelma. Neglaimojiet nemaz, instruktora kungs! Te ir tāda vientulība. Neviena izglītota cilvēka. Bez tam, kas nu ar mums, lauku meitenēm, grib runāt. Pilsētas damas — cits jautājums.

Bullans šauj vaļā. Jūs... jūs, jaunkundze, salīdzinot ar viņām esiet tīrā... pērle, ja drīkstu teikt.

Zelma smejas. Ak, cik jūs labi protiet glaimot. Sakiet, vaj tas jūsu specialarods?

Bullans. Ne prātā nenāk glaimot. Patiesi. Es būtu gatavs visu mūžu jums to teikt. Tādi lauki te. Auglība. Zinašanas te var izlietot dzīvojot. Un galvenais... bet jums jau nepatīk mana runa.

Zelma. Jūs to sakiet aiz pieklājības, bet diezin, ja jums te būtu jadzīvo... kas tad?

Bullans. Bet apliecinu jums, cienītā, ka es patiesi esmu pārsteigts un sajūsmināts par visu. Zemkopju šķira ir mūsu tautas lepnums, un tādas jaunavas, kas čakli strādā, šī lepnuma rota.

Zelma nolaiž skatu. Jūs mani apkaunojiet. Es gan labprāt klausītos izglītota zemkopja zinašanās un valodā. Bet tādas vienkāršas sievietes, kā mēs, drīz vien tiek aizmirstas.

Bullans. O, nekad ne. Un es būtu gatavs jums kalpot ar saviem padomiem visu mūžu.

Zelma noteikti, laipni. Bullana kungs, es pieņemu jūsu pakalpojuma piedāvājumu, bet lūkojiet, ka izpildiet, citādi mēs nebūsim draugi. Bet nu redziet, vienā ziņā man ir grūti apstākļi, vaj jūs varbūt ņemtos man izpalīdzēt. Tas ir savā ziņā nesaprašanās, un tas mani dara nelaimīgu...

Bullans. Uzticaties tikai man, jaunkundze. Es zinu, tādā lielā saimniecībā viss var gadīties. Piemēram, pie piena apstrādašanas. Piens, kurš satur četri koma astoņi tauku daļas...

Zelma. Ak ne, ne! Ja, arī tas. Bet šis man

būtu jāsaka tā paklusam. Vaj neiziesim drusku dārzā?

Bullans aši piesviežas klāt. Bet ļoti labprāt. Atļaujiet, ka piedāvāju jums roku. Sniedz elkoni.

Zelma saņem. Ak, jūs esiet ļoti laipni. Bet nu...

Ciemagailis un Anna pa labi. Zelma aši atraujas.

Anna. Labdien, agronoma kungs! Tādi lepni viesi mums...

Bullans. Ā! Cienītā kundze! Ļoti priecajos. Darba rūkus es augsti cienu un labprāt apmekleju.

Ciemagailis. Es jau teicu, lai ciemiņš atpūšas. Bet šī grib tūlīt... Redziet, agronoma kungs — tāds mazs pakalpojums.

Bullans. Labprāt, labprāt...

Anna. Es gribu jūs lūgt. Tā ka lopiņi nāk pašureiz mājās... Esiet tik laipni un iznāciet uz brītiņu paskatīties, varbūt to sugu noteikt...

Zelma. Bet mama, kā nu to tā!..

Bullans apjucis, bet aši. Nekas, jaunkundze, nekas. Es tūlīt. Man prieks. Lūdzu, aizbildiniet.

Anna. Ak, tas laimīgs gadījums. Mēs sen gribējām par to lietu pārliecināties, bet kad agronoma kungs jau te... Iziet pa labi sarunādamies.

Zelma viena; smejas sirsnīgi pielekdamās. Ak to prieku! Ak to prieku! Nu ir lopiņiem parade! Ha, ha, ha, ha! Laipns kungs! Ha, ha, ha. Pieiet pie spoguļa, sakārto matus. Arā dzirdams ilkses zvans. Zelma aši pie loga.

Skaidrite no savas istabas. Klāt, klāt. Zelma, tas ir viņš!

Zelma. Klāt? Ko tu kliecē? Kas viņš?

Skaidrite. Nu, vaj neredzi? Ar krāsainu cepurīti, īsts students no korporācijas. Skaties!

Zelma. Vaj neiesi atpakaļ! Kas šai tur jaskatas.

Skaidrite savelk seju. Nu, tas nebūs priekš tevis. Tev jau ir savs...

Zelma. Ko tu te niekojies! Ej tik, neskrej nu tūlīt svešiem kungiem priekšā. Nu! Iebīda Skaidriti istabā.

Grundulis nāk caur verandu; lenta, krāsu cepurīte, maza soma pie rokas, eleganti ģērbies; saliecas aiz godbijības. Esiet sveicināti, cienītā jaunkundze. Iedrošinos ielauzties jūsu mājā kā viesis.

Zelma. Labdien, Grunduļa kungs! Ak, cik patīkami!

Grundulis skūpsta roku Zelmai. Man tas gods satikt jūs pirmo. Tas nozīmejot laimi. Apskatas. Tiešam, te ir ļoti debešķīgi. Te zied rozes, lielas un mazas, pardon, gribeju teikt, ar un bez dzeloniem. Un šai brīnišķīgajā dabas šūpulī... jūs.

Zelma. Bet lūdzu, komersanta kungs, esiet paliekošs ciemiņš, apsēstaties. Vaj es varu jums ko piedāvat, kādu atspirdzinājumu. Karsts laiks...

Grundulis. Paldies, jaunkundze. Glāze alus nebūtu slikta. Visslabāk pašbrūvētais, tumšais svētku alus. Bet tadēļ nepūlaties. Vislielākais atspirdzinājums jau ir man būt te un klausīties tautas zeltēnes valodā, kas tek kā tīrs strauts. Cik liktenis bija labvēlīgs, laudams mums iepazīties.

Zelma smaida. Ak, Grunduļa kungs, jūs gan pārspīleji. Es nebūt neesmu tāda puķe, kā jums liekas, kad ikdienas darbs jadara.

Grundulis. Cienītā zeltene, ta jūs esiet! Ā! Kas te par gaisu, un cik skaisti dabas māmuļa šo apvidu apveltījusi! Ja kāds mūsu kritiķis saka, ka skaistā apvidū augot dzejnieki, tad es to tagad pilnīgi atzīstu par pareizu. Es esmu gatavs dzejot.

Zelma. Ha, ha, ha. Bet par ko tad, ja drīkstu zināt?

Grundulis. Par jums, cienītā, par jums. Ā! Bet sakiet, vaj visi tie lauki un birzes pieder jums?

Zelma. Man ne. Te saimnieko mans tēvs.

Grundulis. Ergo: jums tā kā tā tie piederēs. Pēc komercijas vienkāršas formulas jūsu īpašums ir divdesmit tūkstošu vērts. Tak sakiet, vaj jums, kā

inteligentai jaunkundzei, te dien no dienas nava garlaicīgi?

Zelma. Ja nu, japacieš. Es nemaz nedrīkstu sevi iedomaties tādā stāvoklī kā pie jums tur Rīgā... Bez tam — ak, es jau neesmu priekš tās dzīves.

Grundulis. Maldaties, jaunkundze daiļā. Es būtu gatavs katru dienu pavadīt jūsu sabiedrībā. Man, diemžēl, vēl pieci gadi paies studejot. Bet tad es ieņemšu ievērojamu stāvokli latviešu aristokratijā. Tagad mums, censoņiem, kamēr jauni esam, jakaujas ar trūkumu, bieži jaiet postā, ja negadas sastapt daiļas, līdzjūtīgas būtnes, kas izpalīdz grūtā brīdī.

Zelma bēdīgāk. Tas — tiešam žēl. Tas ir traģiski. Ja es varetu ko... Bet vaj jums tiešam tik grūts stāvoklis?

Grundulis. Ak, nebūt ne. Bez tam ir daži piedāvājumi. Ne no katra gribas pieņemt. Tos trīs četrus tūkstošus, kas būs vēl vajadzīgi, ceru aizņemties no mīlas rokas, ja tāda kur būtu.

Zelma. Es jums no sirds jūtu līdz.

Grundulis. Es jums ļoti pateicos! Jums ir inteligenta dvēsele. Tiešam, šī šaurā dzīve nava priekš jums. Jums jadzīvo plašākā sabiedrībā, starp mūsu vadoniem un māksliniekiem. Es būtu laimīgs jūs tur ievadīt.

Zelma. Tos dažus tūkstošus jau būtu iespējams...

Grundulis tuvojas. Vaj tiešam drīkstu cerēt — — sapņot, ka jūs?

Zelma. Ja, kāpēc ne... Satrūkstas par izteikto. Ak! Ko! Ne, ne, ko es gribēju teikt —? Paliek nemierīga. Piedodiet, man ir mazs uzdevums vēl saimniecībā... Grib iet.

Grundulis. Bet kāpēc jūs uztraucaties? Kas jums kaiš?

Zelma smejas. Nekas. Nekas. Es tikai gribēju teikt kaut ko citu... Esiet tik labi, atpūšaties, mēs vēl runasim kopīgi par to. Ja?..

Vecais tēvs nāk, pīpi kūpinadams, iekšā. Na. Aha! Uz Zelmu. Kas tad tas tāds? Justament, kā poļu kungs kāds.

Zelma klusam. Students, augsti mācīts kungs! Skatī. Parunajaties. Tas ir mans vectēvs, Grunduļa kungs. Kamēr tie viens otru apskata, Zelma prom.

Vecais tēvs vēro nopietni. Labdien. Bet galva tik raiba kā dzilnai.

Grundulis. Jums patik jokot. Tas ir mūsu goda apgērbs, cienīts kungs.

Vecais tēvs nāk klāt un pūš kuplu dūmu uz augšu. Grundulis atraujas mazliet. Aha, uniporms. Nu ko tad laba študierejiet? Vaj par dakteri? Labs amats. Bet ko ārstesiet? Cilvekus vaj lopus? Viens dakteris jau ņemas ārā ap lopiem.

Grundulis. Ko? Ne, es esmu komersants. Augstas tirdzniecības zinašanas. Atraujas.

Vecais tēvs nāk tik klāt. Hm. Sevī. Bet izskatas šis arī pēc tāda, kas toreiz tur bij. Un kā ar āžu kaušanu?

Grundulis. Es jūs nesaprotu. Es esmu komersants. Sevī. Sasodīts vecis ar visu machorku!

Vecais tēvs. Aizpērn es biju Rigā iebraucis. Tad viens kāva āžus. Divi tureja, un šis kāva — taisni pie Berga bazara uz ielas. Brangi zēni... Na, un jums naudas neaptrūkst pa reizei? Ta študierešana jau pulka maksajot.

Grundulis. Esmu turīga tēva dēls. Un ceru arī atpelnit.

Vecais tēvs iet klāt un laiž dūmus gaisā. Tēvs ar mājām tiek cauri?

Grundulis klepo un aizgriežas. Velns būtu rāvis to zēveli!

Vecais tēvs. Būsiets apsaldejušies. Lauku gaiss. Lauku gaiss jums nava veselīgs. Na, lai izdodas, lai izdodas. Gudru cilvēku nekad nava par daudz pasaulē. Ieiet pa kreisi priekšā.

Grundulis vēcina ar mutautīgu dūmus. Sasodits vecis! Phuu!

Skaidrite nāk no savas istabas un taisa pārspīleti galantu kniksi. Mans kungs, man tas gods iepazīties: Skaidrite Ciemagailis.

Grundulis palokas kā kavalieris. Cienītā jaunkundz...

Skaidrite laimīga; apjūk. Atvainojiet, mans kungs. Taisa atkal tīdu pat kniksi atraudamās un aiziet atpakaļ.

Grundulis nezinašanā. Hm. Tas ir savadi... Vaj pilķis! Staigā kā meklēdams, kur palikt, beidzot iziet pa verandas durvīm dārzā.

Zelma paver durvis no saimnieku istabas, paskatas bailīgi un ienāk iekšā, spiego un aizver verandu. Paldies Dievam. Bet ko tad nu. Kad nu zinātu, kas tagad būs? Divi gabali. Grib iet pa labi, bet no turienes nāk Jankauskis.

Jankauskis melna hute, platām malām. Strīpots krievu kreklis ar saiti ap vidu, tumša, neliela bārdele; brilles; rokā tam paciņa, pāris grāmatas un resna, zariņa runga. Labdien! Atvainojiet, ka es nāku un turu savu biedra solījumu un apmekleju jūs brīvā dienā.

Zelma pārsteigta, bet drīz saņemās. Sveiki, Jankauska kungs! Tas ir labi, ka neaizmirstiet mani. Lūdzu, nākat vien, kā ciemiņam jums te brīvība viscauri.

Jankauskis. Paldies. Vaj tas viss jūsu privatīpašums? Tad jau jūs gandrīz buržuju šķirai piederīga. Bet nekas; garīgas intereses vieno dažādu kārtu cilvēkus.

Zelma. Pilnīgi pareizi, Jankauska kungs. Mēs visi esam darba rūķi. Tā arī man nupat teica kāds cits.

Jankauskis noliek rungu un paciņu. Ak nu, jaunkundze, nesauciet mani par Jankauska kungu. Sauciet vienkārši par biedri. Mūsu šķiras apziņa mūs tuvina un vieno. Un šķiru cīņā mums kā biedriem jaturas vienmēr kopā. Mums var būt, tā sakot, obščije inķeresi.

Zelma. Pareizi, biedri, jo mūsu sīksaimniecība prasa visu interešu savienošanos.

Jankauskis. Par to es arī domāju. Šinī laikmetā, kur buržuāzija izmanto visas pozīcijas, ir patīkami sastapt biedri, ar kuriem var saprasties. Tāpēc es arī jūs uzmekleju šai vientulībā un izvēlejos šo svētku dienu. Ziniet, jūs man palikāt atmiņā kā sieviete, kas apzinīga un inteliģenta, ar kuriem var runāt par sabiedriskiem problemiem. Citādi sievietes „v rabskom položeniji“, tā sakot.

Zelma. Ja, ja, ļoti atkarīga un apgrūtināta. Piemēram es. Man jādzīvo zem vecāku aizspriedumiem.

Jankauskis. Jūsu tēvs. Nu, es varu iedomāties. Lauku pelekais barons. Tipisks sīkpilsonis, kas pārtiek no kalpu izmantošanas. Arī man tāpat. Esmu pats saimnieka dēls, bet idejas labā sarāvu visas saites ar tēva tradīcijām. Esmu tagad inteliģents proletarietis. Mums jādibina jauna šķira, kurā iekaros nākotni un atsvabinās pasauli. Mums jāizkopj sava apziņa.

Zelma. Jūs runājat ļoti ideāli. Bet esmu tā nopiesta no nelabvēlības, ka man grūti jums sekot. Labprāt tiktos tuvāk sarunāties ar jums.

Jankauskis nosēstas un pārkrusto kājas. Ja, bet sakiet, biedri, kā jūs te dzīvojiet? Kādas garīgas intereses jūs te saista? Vaj jums te apkārtnē ar' savs kružoks ir?

Zelma. Ak, kur nu! Viss tas kružoks ir šīs četras sienas un katru dienu darbs. No rīta līdz vēlam vakaram.

Jankauskis uztraucas. Ko jūs sakiet? Vaj tas var būt? Cik stundas dienā ir jūsu darba laiks: desmit ar pusi vai vienpadsmit? Jaunlaiku sociālā likumdošana ievieš tagad gluži noteiktas normas. Un pie jums?

Zelma. No saules lēkšanas līdz naktij.

Jankauskis iesaucas. Septiņpadsmit stundas dienā!

Tas ir nedzirdets. Ta ir verdzība vispilnīgākā veidā. Ziniet, internacionālā brālība uzstāda par normu astoņu stundu darba dienu itin visos uzņēmumos. — Bet jūs tak lasiet arī ko pa vaļas brīžiem?

Zelma. Man kauns atzīties — gandrīz neka.

Jankauskis. Ja, tas ir grūti. Bet nevajaga būt tapēc pesimistam. Jūsu dzīve ir tik grūta un tukša tadēļ, ka jums nava dzīves mērķa, jums nav nekādas idejas. Jums vajaga izstrādat kolektīviskus dzīves uzskatus, „maķerialističeskij vzgljad na žizn“ — tas mums japatur acīs. Es biju domājis par to, un tapēc es jums atnesu dažadas grāmatas, lai jūs saprastu modernās idejas. Skataties šurp. Ņem grāmatas.

Zelma. Vai, lielas grāmatas! Bet es tur neka nesaprotu.

Jankauskis. Gan jau sapratisiet. Tas ir tadēļ, ka jums ieaudzinats pasaules uzskats uz ļoti nepareiziem pamatiem.

Zelma. Ja tikai man būtu laiks un jūs man paskaidrotu.

Jankauskis. Es, biedri, būtu ļoti laimīgs, ja jūs man atļautu dot pirmās pamācības par virsvērtības rašanos. Un es to spēju. Es studeju speciali socialās sabiedriskās zinātnes.

Zelma naīvi izlikdamās. Kas tas ir — sabiedriskās zinātnes?

Jankauskis. Tās ir zinātnes par socialiem jautajumiem. Un socialie jautajumi mums palīdzēs šķirtu cīņā. Par visām lietām tas ir: mums vajaga paturet acīs materialistiskus mērķus uz internacionāliem pamatiem. Sievieteļ jatop brīvai ar visām tiesībām, kuŗas vīrietis tai atņēmis. Brīva izvēle. Brīva izvēle un garīgs domu aplōks.

Zelma tikko valda smiekļus. Ja, ja, Jankauska kungs, es esmu ar mieru.

Jankauskis sniegdams roku. Paldies! Es būtu lai-

migs ar jums iet roku rokā, bez aizspriedumiem. Sieviete un vīrietis ir tikai biedri.

Zelma. Vaj ziniet, mēs to lietu pārrunasim. Bet palieciēt nu, biedri, uz brītiņu viens. Man jaapskatas saimniecībā. Es te neesmu vis vēl neatkarīga. Aši prom saimnieku istabā.

Jankauskis soļo pa istabu. Skaista sieviete ... Te nebūtu slikti saimniekot.

Vecais tēvs nāk pa kreisi, apstājas, mēro ar skatu. Hm. Atkal viens! Labdien, dēls. Jankauskis nesaprašānā. Tam ir špore ap vidu. Tas nav daudz ēdis. Aiziet kūpinādams pa labi.

Jankauskis. Hm. Tas būs tas buržujs pats. Interesanti parunaties ar tādu peleku baronu. Bez tam ... Očēņ inķeresno. Paņem rungu un huti un prom pa labi.

Zelma un Ciemagailis nāk pa kreisi.

Ciemagailis. Zelma, pagaid! Bet saki, tur jau atkal viens ir dārzā. Students. Un tur viens staigā apkārt ar rungu. Ja, ko tad tas nozīmē?

Zelma dzēligi. Nu, kaut ko jau nozīmē. Tie ir tie vīri ar gudrajām galvām, kas tev rūpes atņems. Smalki mācīti.

Ciemagailis. Kas par rūpēm? Ko tu runā?

Zelma. Saimniecības rūpes, plēšanos ar kalpiem un kalpu jautajumu. Uz tavu vēlēšanos es viņus izrakstiju. Izvēlies nu.

Ciemagailis. Ko —??

Zelma. Bez — ko. Viens no tiem būs tavš znots, to es tev saku. Bet izvēlies — tev jau ta noteikšana, man tik jāpiekrīt ...

Ciemagailis pārsteigts. Ū! Skuķi, vaj tev prāts! Un kas viņi tādi ir?

Zelma ierauga, ka pa verandu nāk Grundulis. Nu, par to tu vari prasīt viņiem pats. Tur jau viņi nāk. Prom savā istabā.

Tai pašā brīdī nāk Grundulis pa verandu, Bullans pa kreisi un Jankauskis pa labi. Liels pārsteigums. Visi sastin-

guši pēta acumirkli viens otru. Ā! O! Hm! Na! Ē! Tad visi noņem cepures un savstarpīgi palokas mēmi viens otram pretim un steidzas apsveicināties ar Ciemagaili, izņemot Bullanu. Parastās apsveicinašanās frazes.

Ciemagailis laipns. Labdien, labdien, kungi! Tas ir patīkami, kad tik čakli ciemiņi. Un taisni šodien kā pie svētkiem! Tas ir labi. Bet lūdzu, apsēžaties, parunasim. Jūs gudraki, vairak pasauli redzejuši, no jums var dzirdēt dažu labu vārdu. Mums, zemkopjiem, jāmacas, kā tagad tikt uz priekšu. Paši maz ko vairs varam. Visi sēstas.

Grundulis. O, jūs esiet īsts tautas ozols!

Bullans. Jūsu praktiskās zinašanas ir apbrīnojamas.

Jankauskis. Kas dzīvojis savam laikam, tas dzīvojis visiem laikiem!

Ciemagailis piedāvā cigarus. Lūdzu, kungi, pamēģiniet. Tas man gadījuma imports. Brālis kuģu kapteinis, ievedis no Havanas! Izņemot Jankauski, citi paņem. Ak, kungi, jūs nemaz neziniat, cik grūti būt par lauksaimnieku tādā lielā mājā mūsu laikos? Iedomajaties, es esmu pat veselību zaudejis. Iemantojis jau nedziedinamu sirdskaiti. Un viss no nepatīkšanam.

Grundulis. Bet kas par nepatīkšanam, kad jums tik čaklas zeltenes palīdz?

Ciemagailis. Ja, meita man — nekas. Tapēc jau arī laidu uz kursiem, lai iegūst zinības. Bet visa nelaime — kalpu dēļ. Tie ir, kas apēd mūsu mūžu. Un kā tas beigsies? Arvien sliktāk un sliktāk. Algas milzīgas, darba spējas nekādas.

Bullans. Pareizi. Bet kalpu jautājums ir viegli nokārtojams.

Jankauskis gudri. Vajaga pacelt kalpu garīgo līmeni un pieņemt tikai apzinīgus strādniekus uz 8 stundu darba dienas normu.

Ciemagailis. Ko jūs sakiet? Kas tas ir?

Grundulis. Tagad gan labākais, ka lauku mājas

pārvērš komercialā uzņēmumā. Pareiza grāmatvešana ir galvenais. Jums būtu jāpieņem par palīgu mācīts spēks.

Bullans. Jūs maldaties, kungi. Te ir no svara strādnieku pieaugšanas norma un darba spēka palētinašana.

Jankauskis. Ta ir strādnieku izmantošana. Mums jāieved 8 stundu darba diena un līdz ar to pieaugs arī darba spēja, kā tas viscaur ir ārzemēs.

Ciemagailis izbījies. Astoņas stundas tikai dienā strādat! Bet kas tad to darbu padarīs. Tad pēcpusdienās pie mums katru dien' būtu svētdiena.

Grundulis. Ak, Ciemagaila kungs, neklausaties, tie ir nieki. Jasaprot tikai ielikt naudu zinatnēs, tad viss bagatīgi atmaksasies. Es, piemēram, pēc studijām pelnišu 8—10 tūkstošus gadā...

Bullans pārliecinoši. Kungi! Te nava no svara teorijas, bet lieta pati par sevi. Es esmu specialists lauksaimniecībā un varu teikt, ka tagad viss atkarajas no darba spēka lētuma. Par citu gādās mākslīgi mēsli un piena lopu sugas. Kalpu jautajums, lūk kas jaatrisina. Un man te ir lielisks projekts...

Jankauskis. Tas ir buržujskais pasaules uzskats — uzņēmumi un kapitalisms. Bet līdz ar strādnieku šķiras neatzīšanu jūs zaudējiet katru saimniecisku ražošanas kārtību. Jau Karlis Markss ar savu „Kapitalu“ pierādīja...

Grundulis. Nu redziet, ar kapitalu var visu pierādīt. Itin visu. Tas tikai pastiprina manus vārdus, ka mums vajadzīgs kapitāls.

Jankauskis uzbudināts. Ak, jums nava ne mazākās saprašanas par kapitalismu.

Grundulis saraujas. Mans kungs!

Ciemagailis. Bet kas tad, kungi, man šinīs apstākļos būtu darāms?

Bullans. Jums ir vajadzīgs specialists, kas ražo visu iztrūkstošo.

Grundulis Bullanam. Jūs maldaties. Pie tagadejiem apstākļiem mājas vislabāk iekāļajamas bankā, un ar naudu pabalstama mūsu studejošā jaunība. Zinatne visu atlīdzinās bagatīgi.

Ciemagailis. Apžēlojaties! Man būtu jāiekāļ mājas un nauda jaatdod —? . .

Jankauskis tieši pie Ciemagaiļa. Cienītais pilsoni, tas ir satrunejušās pasaules uzskats. Jums jāieved tāda kārtība, kur ražošanas līdzekļi piederēs visiem kopīgi, kā, piemēram, darba rīki, zeme u. t. t.

Ciemagailis ceļas augšā. Darba rīki un zeme kopīgi? Kam? Vaj tas ir dzirdets! Kungi, nejokojiet. Es esmu godīgs cilvēks.

Bullans. Neklausaties, Ciemagaiļa kungs, uz cilvēkiem, kuŗu spriedumiem nava nekādas praktiskas vērtības. Tie ir pārspīletu skolas zēnu sapņi.

Jankauskis iekarsis ceļas augšā. Bet kā jūs variet tā teikt? Ta ir teoretiska patiesība, kas izteikta jau Erfurtes programā. Bet buržuju izvirtība un garīgais nespēks to nevar saprast.

Grundulis lepnī Jankauskim. Nu, vaj ziniēt, mans kungs, tās gudribas jūs variet stāstīt skolas puikiem, ne mums. Pieceļas. Ciemagaiļa kungs, es jums varu teikt . . .

Jankauskis bargak. Tas ir apvainojums. Bet es jums to neņemu ļaunā. Jūs esiet buržuazijas atvase. Ne stoit!

Grundulis. Es lūdzu, atsauciet savus vārdus. Manas korporācijas gods to prasa . . .

Ciemagailis. Bet, kungi, apmierinaties, es lūdzu, apmierinaties. Spiež roku uz sirds. Ū! man paliek drusku nelabi.

Bullans. Redziet nu. Vienīgi tikai specialists zemkopībā varēs zināt, kā javada saimniecība; tas ir nenoliedzams fakts, un katra cita plātišanās ir bērnu tenkas. Šie kungi nemaz nava spējīgi spriest par te iekustinato jautajumu. Barot kalpus astoņas

stundas dienā un pabalstīt studejošus, kuriem saimniecība ir sveša — būtu lielākās muļķības.

Jankauskis. Ja jums būtu daudz maz izkopta šķiras apziņa...

Grundulis aizķerts. Ja jums būtu daudz maz sajēgas par godu, mans kungs.

Bullans salti, bet ļauni. Jūsu šķiras apziņa ir putra, mans kungs, bet ne praktiskam lauksaimniekam. Un kas attiecas uz godu...

Grundulis visiem. Ja jums tas būtu, es jūs izaicinātu. Glauda savu lentu.

Ciemagailis kupš arvienu vairāk uzbudinas un ķer ar roku pie krūtīm. Studenta kungs! Studenta kungs, es lūdzu, bez asinsizliešanas!.. Ū, kā spiež! Apmierināties, mani kungi.

Jankauskis. Ja jūsu uzskats par sievieti ir tikpat buržujs, tad man jāsaka, ka jūs piederiet pagātnei. Jūsu dzīve ir tukša un bez mērķa! Uzbudināts staigā un rausta sava krekla špori.

Bullans. Tas nepieder pie lietas, jūs aizmirstiet specializēšanos zemkopības jautājumos. Un tai ziņā jūs esiet profani.

Grundulis. Un jums, kā redzams, no komercialiem aprēķiniem nekādas sajēgas. Nu, kur tad jūs esiet studejuši? Lepni noskatas.

Ciemagailis nelaimīgs. Kungi! Bet lūdzu, kadēļ personības? Es nemaz negribeju par to runāt. Ap-sēžaties, kungi... Uhh! Tas iet par traku. Slauka sviedrus.

Bullans augšā; Grundulam. Jūs, kā liekas, izejiet tikai uz prastībām. Un kādas jums tiesības šinī mājā tā rīkoties?

Grundulis. Šīs tiesības man deva mājas jaun-kundze. Un jums?

Jankauskis plucina sev bārdi. Oho! Tikai tas, kas skatas uz sievieti kā uz biedri un palīgu mūsu

ideju cīņā, tikai tam ir tiesība spriest par šīs mājas jaunkundzi.

Ciemagailis. Zelma! Zelma! Kungi, es jūs lūdzu. Apžēlojaties. Es esmu nevesels.

Grundulis Jankauskim. Socialists! Aha! Jūsu pasakas mums sen zinamas. Redziet, Ciemagaiļa kungs. Socialists.

Ciemagailis lielās mokās. Nu ir diezgan! Nu ir diezgan! Kungi! Es lūdzu!

Bullans stipri iekarsis. Nekādas jēgas nevienam par ražošanu. Jūs variet iet, mani kungi. Te ir vajadzīga praktika. Man piekrita arī Ciemagaiļa jaunkundze. Tā! Jūs variet iet.

Jankauskis arvien skaļāk. Praktika! Praktika! Paķer savu rungu un sit ar galu uz grīdas. Jūs esiet izmantotais! Kapitalisma kalps!

Grundulis Bullanam. Ko jūs teicāt? Tas ir personīgs apvainojums. Mans vārds ir Alfreds Grundulis! Es prasu no jums gandarījumu visas publikas priekšā! Aši soļo pa istabu.

Ciemagailis dodas starpā. Bez asinim, kungi! Uhh! Palīgā! Ann!

Visi iet viens caur otru, plātas rokam: Grundulis vīcina cepuri; Jankauskis sit ar rungu uz grīdu. Dzirdami tikai saucieni. Sīkpilsonis! Socialists! Buržujs! Govju slaucejs! Nemākulis! Troksnis, čalas arvien trakak; sadursme. Liels uzbudīnājums.

Ciemagailis rokas laužidams kliedz. Vai, vai! Kungi! Uhh! Beigas! Ak Kungs un Dievs! Ann! Ann! Zelma! Nāciet!

Anna izskrien no savas istabas, iepleš rokas. Zelma no savas, aiz viņas Skaidrite, kuŗa panāk uz priekšu un taisa knīkšus viesiem. Anna paķer Ciemagaili pie rokas un velk uz savu istabu. Troksnis pieņemams, gūžas kāds krēsls. Zelma stāv pārsteigta un plāta rokas. Skaidrite knīksē.

Priekšskars.

Trešais cēliens.

Skatuve: Liela kalpu dzīvojamā istaba. Durvis uz āru pa labi, uz saimnieku istabam pa kreisi; dibenā uz citām istabām. Istabas vidū liels ēdams galds. Dažas gultas. Skapis. Maizes krāsns. — Trešā dienā pēc otra cēliena. Pašulaik paēsta pusdiena. Ilze nokopj galdu. Visa saime kopā. Separators uz galda. Piens izkrejots vairākos traukos.

Odums iekūpina pīpi. Ē! Joit joatstipj kauli! Reitā raus otkin.

Caculis. Nu, nu, Odum, būs jau drīz citadi. Saimnieks atdos māju jaunajam znotam.

Karlis levērigi. Ko tu muldi? Kur tu to ņēmi? Vaj pats vairs nevar? Vēl sestdien kļiedza, ka skaneja vien.

Caculīene pārgudra, viszinātāja. Kur ņēma, kur neņēma! Tas jau ir, ka visi to nezina. Kam ausis un acis vajā, tas i saprot. Zinams, ka atdos mājas.

Karlis. Nu, manis pēc. Manu ādu tad pirsks tas cits. Kas man! Bet ja nebūs cits, es eju. Uz pašu siena laiku eju. Pasaule plaša, kalpiem cena! Fitj!

Ilze paskatas aši. Ej nu ej, gājejs. Tevis dēļ jau ir visa ta nelaime. Ka i viņu reiz sabendeji saimnieku, kamēr dabuja dakteri vest.

Karlis. Es izbāries varu iztikēt bez daktera. Kas nevar, lai ved... Bet tie nu gan būtu znoti. Nezin, kur govij astes gals, kur galva.

Odums. Ak ta tā i beja, kas aizvakar te daudzējas? Treis gobali. In smuki kungi!

Caculis. Tas ar to katliņu galvā, tas govju slaucejs. Tas i būs. Tas esot tas gudrakais par visiem. Meita ar' tā gribot.

Caculīene ar apzinību. Tas ir tas īstais, to šī ņems un tam i mājas paliks. Viņš jau ar lopiem prot noņemties kā vajaga. Tagad bez tādiem gudriniekiem lopi vairs ne kust'!

Karlis. Tādu gudrinieku tagad pilna pasaule.

Odums. Niko, Korli. Tur vajaga prast. Jūs iztaisa tamūs kursūs. Izbrouvej kai olu par trim dijam.

Caculiene. Zinams, bez mācibas tas nava! Viņam tādi vārdi, ka apriebs, tā piens vien, piens vien; nekur likt. Es jau arī gribeju, lai manu gotiņu apskata, bet vecis vien ne. Vaj nu pusrublis liela nauda, būtu iedevis un palūdzis, tagad slauktu skaidru krējumu.

Karlis zobojas. Ja, ja, tas ir slaucejs! Izslauks govīs i saimnieku, lai ņem vien.

Odums. I tu, Korli, nu todam lītam niko nosajedz. Jam jāv pīns tak pa visam molam laukā. I suņi jo nareja. Suga, Korli. Tods zorts.

Mika. Bet eka jūs neka nezini. Būt tad būs gan jauns saimnieks, bet ne tas piena vīrs, bet tas ar to bārdiņu un auklu ap vēderu.

Caculiene uzkliedz. Ko tu zini. Tas ir nabags kā žurka.

Mika mēda. Pati žurka. Tu nezini it neka. Sparīgi. Tam ir kapitāls, es varu jums teikt. Ehe!

Karlis uzmanīgi. Pasakas. Kas tādām kapitālu dos.

Mika. Nuka ir. Es pats redzeju. Viņš pats rādīja: divas lielas grāmatas un uz abām bija rakstīts: Kapitāls, kapitāls.

Karlis iesmejas aši. Ak tu mulķa zēn! Vaj tu ar' saproti, kas tas ir par kapitālu! Tas ir Marksa „Kapitāls“.

Caculis. Vaj tu redz! Tad tas ir, kurš teicis, ka puisiem vajagot likt strādāt tikai astoņas stundas dienā. Ja, kad tik bagāts, tad jau var arī to darīt, lai cilvēki atpūšas.

Karlis iesvīlpjas. Tikai astoņas stundas! O, tas ir jauki. Tad es te dzīvoju mūžīgi. Ilze, ko tu domā — tā ir laba dzīve?

Ilze ļauni. Ja, ja, priekš tevis, ne man.

Odums. Broleiši, jous nosaprutit, kas tīs jir. Pi

mums ar beja toda ziņa agrokus godus, bet nikas naiznoce. A lijta jir toda, kai jis liks tev astuņas stundas strodot, astuņas gulet in astuņas est. A as naasu mirā. Cits jir labi, a tu ešanu navins navar izturet. In tad mousu pusē ar nikos naiznoce.

Caculis. Tu, Odum, esi mulķis. — Kad es saku, būs tas agranams. Bet tas ir nospriedis tā. Taisīs katram puišam jaunu māju un liks tur iekšā dzīvot, bet tik tūlī jāprecas — citad netiek. Un drīzak neliks strādat, kamēr katram būs pieci bērni. Tas ir norakstīts jau.

Karlis smejas klusi un sirsnīgi.

Caculienē. Nesmejies. Kā Caculis saka, tā būs.

Karlis. Ej tu! Tas ir vēl labāk. Ilze — vaj zini. — Met ar acim.

Ilze iesmejas. Tur tev istā vieta. Āzis!

Odums. A kundzeneitei par visim lobak pateiktis zaļais ar tu banti. Jis vedeis tu iz pilsatu, a mojas liks bankā. Vot!

Caculis. Un kur tad mēs?

Odums. A mes ar bankā. Aiz stikla, skapī. Vot!

Mika. Tad tur tevi, Odum, baros astuņas stundas dienā.

Ilze un Karlis sirsnīgi smejas.

Odums. Mulķis. Na tu ku zini, nī! Es tev izdušu kapitalu uz muguras.

Mika. Bet tevi ar levu ieliks paradizē.

Odums saskaistas, mācas virsū. Klus', mušmere! Rozgas tik dut, vairak nika.

Mika. Odum, Odum, kur tu esi?

Odums norāisa siksnu no vēdera. Pagaid, puiseit.

Mika izskrien ārā. Odums iet pakaļ.

Caculis. Lai nu kas būdams, bet citadi jau būs. Saimnieks vairs ilgak nevar. Ja tas nāk ar jaunajām istabām, tad es palieku vēl. Ja ne, kaut uz Sibīriju. Sliktak nebūs. Bet tagad vajadzēs aiziet vēl uz krodziņu, šovakar tur balle ar' būšot. Iet uz āru.

Caculiene pakaļ iedama. Tā tik skaties! Ej labak nogul' dienvidu.

Karlis šķībi noskatas uz Ilzi. Nu, un tu? Nemaz tev nava prieka par to jauno ziņu un ierikti. Ko tu domā: tikai astoņas stundas par dienu strādat! Tad jau mēs varetu — — nu tā tīri pa draugam.

Ilze saīgusi. Uja! Kas tad nu par mani ko domāt. Tev jau jāiet pa pasauli kā vandarzellam.

Karlis tuvojas; laipni. Nu, nu — par tevi tak man drusku bēda. Tāds skaists skuķis. Vaj zini ko? Kalnietis jau nu būs te par saimnieku un tad — es jau arī nekur neiešu. Tas prot kalpus cienīt. Bet tad — mēs... tad tev ar mani jadzīvo pa draugam.

Ilze. Pa draugam? Kas tas ir par draugam? Tu domā laikam, ka es tev likšos pielaulaties?

Karlis īgns. Pielaulaties, pielaulaties. Tie sievieši mūžīgi par laulību vien domā. Tagad tas vairs neder. Vēca lieta. Pē! Tagad tu man esi biedrs un beigas. Tā tas ar to kapitalu arī teicis Zelmai. Nu, un kad viņi var, kamdēļ tad mēs to nevaram? Ko?

Ilze arī. Es tev tādu biedri novēlešu, ka tu būsi mierā. Paķer krūzi un iesmej arī pienu. Tūlī aplacināsim to draudzību. Iet virsū.

Karlis. Ē! Ilze. Ilze. Kamdēļ tad tā? Es ar labu, un tu blēņas... Nu... nūdien! Pagaid', man jaunie svārkī mugurā. Sprūk ārā. Ilze!..

Ilze pakaļ. Biedri, biedri, pagaidi! Pa draugam! Izkrien; brīdi pauze.

Zelma ienāk un sāk krāvaties ap pienu un separatoru. Pēc brīža nāk Alma.

Alma paver durvis. Aha! Tu esi te. Ieskrien. Ak, Zelma, kad tu zinātu. Šorīt es vēl nevareju pateikt. Vaj te neviena nava? Skatas apkārt.

Zelma. Nu, kas tad tik svarīgs sakams?

Alma. Vaj nu ne! Bet klausies, vaj tad tas tiesa? Ak, mana mamma saka, tu esot tikpat kā

galā. Nepacietīgi. Nu saki, saki tak! Ach! Vēdina seļā ar mutautiņu.

Zelma. Bet ko tad? — Es nemaz nesaprotu ko tu gribi?

Alma steidzīgi. Ak, nu neizliecies. Nu, tie studenti un baņķieri, kas te vakar bija. Tu tak ņemsi to studentu. Ja? Zini, es tā domāju: tāds students ir ko vairak vērts. Ak, kas par amizieri! to laimi! to laimi! Zini, es nākošu nedēļ' arī braukšu uz kursiem.

Zelma smejas. Tad tapēc tik noslēpumaini un steidzīgi. Nopietni. Protams, kaut kas jau būs.

Alma. Nu ja. Es jau ar' tūlit domāju. Pavelk pie sevis. Nu, bet saki, ko tad šis? Kā tad tev ir? Ak, man nemaz sirds nava vairs mierīga. Bet saki, ko tie citi, kas tie par kungiem? Vaj smuki? Tam vienam esot kapitāls? Vaj viņš neinteresējās par taviem pazīstamiem? Kā viņu sauc? Un kā to agronomu? Viņam esot liela muiža. Man gan labak muižā patiktu. Ak, manu dieniņ! Es gan nezinu, ko lai es vispirms daru. Es gribētu ielūgt viņus pie sevis un apjautaties, vaj nebūs kaut kur kursi.

Zelma. Kapēc ne? To var darīt. Bet viņi jau prom.

Alma. Vaj tad neatbrauks vairs? Tu tak galīgi vēl neesi nolēmusi?

Zelma rīkodamās ap separatoru. Tā pēc divām nedēļām būs mana dzimumdiena. Tad būs visi te; man vēl jāizrunājas ar tiem. Atnāc tad, redzesim.

Alma. Ak! Priecīga. Ieinteresē cik vari par mūsu dzīvi. Es, zini, gribu prom pavisam no šejienes... Bet nu man jāsteidzas. Sodien mums būs ciemiņi... Tā, ja, vaj zini? Tas ar' dabūs galu, tas Kalnietis.

Zelma skatas nekustēdamās; izbīstas. Ko tu saki? Kas par galu? Un ko tad šis dara?

Alma. Kad es saku — ja. Dabūs galu vaj aprecesies. Tu zini, viņam briesmīga greizsirdība un

skaudība par to, ka tev tā. — Pats bijis domajis vienmēr par to. Un nu aiz dusmam appēmies preceties.

Zelma slēpj nemieru. Ej nu ej. Bet ko tad? Būs izrunats vien.

Alma. Ne, ne. Mamma labi zina. Bijis viņu svētdien krogā un piedzēries. Un tā taisni pie Kunkuļu Marijas. Sabijis visu dienu un — norunatas precibas. Aiz bēdam, kad es saku, aiz bēdam! Lai nu, ko tad šis atspītēs.

Zelma. Nu, būs izrunats vien. Vaj tad Kunkuļu Marija viņam der? Bet paklausies — — Domā.

Alma. Ko tad?... Ja, un ja Marija nebūšot ar mieru — tad uz Krievuzemi prom par muižaskungu. Neesot vērts te dzīvot; tad labāk, ja citad' ne, upē iekšā. — Bet ak, nu es esmu aizkavejusies. Ardievu nu. Bet tā tad paliek uz tavu dzimumdienu. Man jabrauc tad uz Rīgu iepirkties. Ja — vaj ar svešvārdiem arī runā? Man ir leksikons, es varu paskatīties.

Zelma nemierīga. Gan jau būs labi. Bet man arī nu jāiet. Tēvs jau laikam sauca.

Alma steigdamās. Es ritā atskriešu atkal; aprunāsimies, kas tālak darams. Bet uz kursiem es eju katrā ziņā. Uz Jelgavu, es domāju. Ardievu! Iziei; paver vēl durvis. Ja, vaj tas tiesa, ka viņi jasaucot par biedriem? Ak, tas ir jauki! Nu, sveika! Aiziet.

Zelma lielā nemierā. Vaj tas varetu būt? Preceties?... Staigā kā domādama. Uz Krievuzemi!? Ja... Appēmusies ko, steigšus iet uz savas istabas pusi, tad paliek brīdi stāvēt un dodas pa labi pie loga, atver to un sauc apskatījusies. Mika!.. Mika!.. panāc šurp!

Mika ienāk pēc brītiņa, bailīgi skatas uz Zeltu. Jūs — jaunkundze, man tagad negribas neka darīt. Jāiet dienvīdu nogulet.

Zelma laipni. Paklausies, Mika, tev tūlīt jāiet...

Mika bailigaki. Projam? Es, janudie, neka nezinu. Es neesmu neka teicis.

Zelma. Tev jaiet tūlit uz Kalniešiem. Kamēr ganos būs jādzen, tiksī atpakaļ. Un tad — nu, es varu ari tā ierīkot, ka Caculiene iziet pēcpusdienā ganos. Bet nu tad laid.

Mika. Ja gan. Es eju! Grib skriet ārā.

Zelma aši. Pagaid', pagaid'! Es tūlit... Ieiet aši saimnieku istabās un pēc britiņa iznāk ar vēstuli, aizlipina to ātri un iedod Mikam. Redzi še, šito nododi Kalniešu jaunajam saimniekam, bet tā, ka nevienam ne vārda nesaki. Saproti? Nodod taisni rokā; citam ne.

Mika apzinīgi. Nebēdā, jaunkundze. Pie manis kā kapā. Nav jau pirmā reize. Pasmīn un pamāj ar skatu. Saprotu! Nobučo vēstuli.

Zelma. Nu ej, ej — un steidzies atpakaļ.

Mika domīgs. Ja, bet... man ari ko vajadzētu. Man aizvakar izgaisa nazis. Man vajaga jauna. Vaj varēs dabūt?

Zelma. Nu protams. Bet nestāvi te.

Mika grib iet, bet atgriežas. Vaj ziniēt, vēl vienu mārciņu ķeizarbonbongu. Lai tad iet. Tad es skriešu kā amors. Nu, vaj ir vaj ne?

Zelma. Nu ja jau ja. Bet ātri!

Mika iebāž vēstuli ķešā un izskrien. Katram darbam ir sava virsvērtība!

Zelma noskatas pa logu, kā viņš aiziet, tad sāk rīkoties atkal ap separatoru.

Ciemagailis sauc no savas istabas. Zelma! Zelmi!

Zelma neievēro un strādā tālāk.

Ciemagailis paver durvis pa kreisi. Zelma! Ko tu te dari? Atnāc šurp, man ar tevi japarunajas.

Zelma. Nav laika tagad. Redzi, ka cits neviens nerīkosies.

Ciemagailis laipnaki. Paklausies, meit. Tev vajaga pasūtīt to puiku uz krogu. Man aptrūcies ķimeļa un sirds tāda grūta.

Zelma spītīgi. Sūti, kas man tur. Bet ies gan šis tev tagad. Nu, pamēģina sadabūt. Sen prom arī ar Karli.

Ciemagailis. Ak, ar Karli. Nu, tad ir beigts... Bet ienāc nu mūsu istabā, mums kas svarīgs jārunā. Māte arī gaida.

Zelma. Nav vaļas.

Ciemagailis. Šodien tak svētki. Lai paliek tādi darbi. Bet tev, kā liekas, domas kādas?..

Zelma. Protams. Nu nava vairs vecie laiki. Jedomā dien' un nakti.

Ciemagailis. Jedomā? Par ko tad nu tā uzreiz?

Zelma strupī. Man ir laiks preceties. Tad ir jāpdomā. Tā!

Ciemagailis pārsteigts. Ā! Skaties!

Zelma. Ja, kas tur ko brīnīties. Tev ta sirds tik vāja un katru dien' jaunas krepķes. Tad jau jāsāk palīdzēt. Ne par velti gāju kursus. Un jāmeklē tad arī vēl kāds palīgs.

Ciemagailis pētidams norēc. Mmmr... Bet, ē... Hm.

Zelma aizgriežas. Ja. Hm... Pēta viens otru slepeni.

Ciemagailis stingri. Paklausies, kas tie par jokiem. Ko tu īsti domā? Kas tev tie par tādiem tumšiem noslēpumiem? Tu Rīgā esi izmācīta? Visadas spītības un gudribas. Tu tak nedomā nopietni, ar tiem pilsētniekiem? Nu saki vienreiz.

Zelma. O ja. Pavisam nopietni. Tas ir pēc tavas paša gribas.

Ciemagailis. Pēc ka gribas? Pēc manas? Nu, vaj tas nav traki! Vaj es ko gribejis esmu?

Zelma. Tikai tu. Es tak te neka nevaru gribet. Tu pats teici, ja es nevarot dabūt studentu vīru, tad varot palikt par vecmeitu. Na, es tagad darišu mums abiem par labu. Te nu viņi būs — vesels trīs gabali. Esmu jau arī diezgan ilgi mācīta. Nu es vairak negribu, sāksu pati pēc savas gudribas dzīvot. Ja, nu

es jau teicu. Es gribu preceties un pie ta es palieku. Un jo lepnak, jo labak. Tad tu vareši papriecaties par savu meitu.

Ciemagailis gandrīz kliež. Bet tu tak nedomā par to agronomu!

Zelma. Ja, taisni par to agronomu. Un šoreiz nebūs tā, kā tu gribi. Tas, kas tev nepatika, tas nu nenāk ar' vairs, bet nu es palieku pie sava. Dievs vien zina, kas tev var patikt un nepatikt. Tev jau arī nava jāprecas. Bet es ņemu to agronomu.

Ciemagailis Tas tak... Tas tak... Ū!... Ann, Ann! Iziet arī pa kreisi un pēc brītiņa nāk arī ar Annu. Paklausies, Ann! Vaj tu vari to saprast? Zelma ņems to agronomu! Nu! Nu! Nu runā! Kliež uz Annu.

Anna. Atkal strīdini. Vaj nu nemaz šai mājā nebūs miera. Zelma! Ciemagailis iet un rēc.

Zelma. Nu, kas tur ko slēpt un apdomāt! Tā ir.

Ciemagailis. Es to nebūtu domājis... Tik drīz. Nu, Zelmiņ, meit, apdomā tak. Ko mēs ar tādu darīsim, kur liksim. Saproti tikai, viņš būvēs pušiem tās mājas un ražos viņus tur. Mēs esam pagalam. Ta raža neatmaksasies, es saku. Zelmiņ, apžēlojies, apdomājies.

Zelma. Gan jau mēs zināsim, kā tiekam galā. Tev rūpes būs nost. Tu vareši atpūsties.

Anna. Zelma... Padomā pirms, ko dari. Tas nava priekš mums. Nekauj nu arī tu tēvu nost. Viņam jau tā iet grūti. Tāda būvēšana... Un ar cimdiem govis slaukt!

Ciemagailis. Postā, postā. Vajadzēja ar' tevi laist uz kursiem! Kā mēris nu mācas virsū visi tie gudrinieki.

Zelma. Lai nāk vien. Vaj Ciemagaila Bajari to nevar nest? Lai būvē pušiem pilis, lai slauc ar cimdiem, kad tikai māc slaukt. Jauni laiki, jauni cilvēki. Jauna slaukšana.

Anna. Bet, Zelmiņ, tu tak vari izvēleties pēc patikšanas.

Ciemagailis. Tas agronoms. Ak, zemē viņš mani ieraks. Saki nu, Ann!

Anna mierina. Nu, klusi tu, apmierinies. Nevajaga tā uztraukties. Zelma, vaj tu zini, ka tēvam tas kaitīgs. Ārsts teica...

Zelma apdomadamās. Cik grūti iet, kad jaiztiek vecakiem pa prātam. Nu, ja tik stipri ķeras pie veselības, es jau varu arī apdomaties. Es varu ņemt arī to Jankauski, tas ir pavisam cits cilvēks. Jaunlaiku cilvēks.

Ciemagailis saraujas kā dzelts. Ko tu saki?! To Jankauski!

Zelma. Nu, to socialistu, kā tu saki. Es esmu ar mieru tavā labā. Lai ir. Tas ir pieklājīgs un varēs labi satikt ar kalpiem. Liks strādat astoņas stundas dienā un būs miers — i tev, i puisiem.

Ciemagailis lielā uzbudinājumā. To socialistu! Un puisi gulēs sešpadsmit stundas dienā, un siens un rudzi un kvieši — ko tie darīs? Ū! Ķer pie sirds sev. Ja, ja, ja. Tad mēs iesim par kalpiem pie viņa. Nu, saki, vaj tev vēl ir drusku prāts? Apdomā mūsu mūžu! Apdomā! Tu!

Anna saņem rokas. Vaj tu arī kaunesies drusku. Ak pasaulīt!

Zelma. Tur nava ko apdomāt — es jau esmu galā. Man patīk pēc visjaunākās modes. Un tas agronoms tak jums nepatīk, ko tad es lai daru... Ja, es ņemu Jankauski. Lai ved savu kārtību. Jums jau grūti nebūs — tikai astoņas stundas dienā. Visjaunākais zinātnes vārds!

Ciemagailis. Astoņas stundas! Astoņas stundas! Par astoņām stundām es būšu beigts! Šaudas šurp un turp.

Anna. Zelma, Zelma. Tev gan vajadzētu apdomāt, ko tu dari.

Zelma pikta un aizkarta. Atkal apdomat. Nu es jau vienreiz apdomāju, un nu atkal ir slikti. Ta ir nolemta lieta, un es palieku pie mana biedra.

Ciemagailis. Manas dienas ir skaitītas. Kas tas būs par izsmieklu!

Anna mierina. Neklausies tik daudz uz viņu. Neuztraucies! Esi mierā. Zelma, to es tev saku: dari ko gribi — tu vari ņemt, kuru patīk, bet nekauj nu tēvu nost. Vaj tad tu visu prātu kursos esi atstājusi! Viņš tak ir slims un beigts.

Zelma saļgusi. Nu, manis pēc. Varu jau daudz panest, kad tikai jums patīk... Lai jūsu prāts. Tas korporelis jau nav arī slikts zēns. Es varu būt mierā ar to.

Ciemagailis kā atmodies stīvi skatas uz Zeltu. Tu domā — Korp... Korporelis — — ?!

Zelma mierīga, laimīga. Ja, ja! Es piekrītu. Smalks cilvēks un zinašanu pa pilnam.

Ciemagailis. Tu ņemsi to... Un ta nauda, tie četri tūkstoši! Lai Dievs pas... Ta nauda priekš viņa.

Zelma. To mēs viegli dabusim rokā. Iztaisisim obligācijas vaj iekālasim mājas bankā. Būs vēl vairak kā vajaga. Vaj mūsu mājas kāds nieks. Tādi lauki! Labi, es atsakos no tām astoņām stundām, ja jums tik stipri patīk.

Anna. Zelma, kaunies!

Ciemagailis grūž krēslu dusmās. Nekad, es tev saku! Ne mūžam!

Zelma stipri aizskaitusies. Ne, ne un atkal ne! Nu man nava vairs jakaunas. Es tak daru visu jums pa prātam. Nu es esmu vienreiz galīgi apdomājusies. Tas Grunduļa kungs ir īstais, nu es tikai īsti saprotu. Tas nava vis kāds pasaules gājejs. Aristokrāts kā firsts, ko lai vairak es vēlētos. Es būtu mulķe, ja vēl gaidītu citu. Jūs jau varesiet palikt tepat. Mums pietiks to trīs līdz četrus tūkstošu gadā. Tie tiks

iestudeti. Es braukšu uz Rīgu. Man laiks iestāties augstākā sabiedrībā. Un viņš ar mieru. Tas darīs jums godu. Nu tikai atliek norunāt kāzas.

Ciemagailis gandrīz raudadams. Bet tu tak neņemsi — to korporeli! — — —

Zelma. Es viņu ņemšu, un viņš mani. Viens slikts, otrs slikts un trešais arī. Ko tad man vajadzētu darīt pēc tava prāta. Palikt par vecmeitu un perinat vistas? Uzbudināta. Un kur tad būs tie labie priekš jums? Ietiepibas dēļ es neiešu pazaudet savu laimi.

Anna. Bet tu tak vari izvēlēties — mēs jau nebūsim pretim, tikai mājas nevajaga likt bankā.

Ciemagailis vienā gabalā. Tu tak neņemsi to korporeli! Ū... Spiež! Mocās ap sirdi. To korporeli!

Zelma ar spītīgu žestu. Es ņemšu to korporeli, un viņš mani! Mēs esam jau nozvērejušies viens otram uz dzīvību un nāvi.

Anna. Bet tikko teici, ka varot ņemt arī to agronomu. Tu melo, tagad es redzu. Kas par iedomām!

Zelma. Ja, es to dariju. Es gribeju zināt, ko jūs sakiet, bet nu jūs neesiet mierā ne ar vienu. Simti jums nebūs labi. Tā. Mūs neviens vairs nešķirs. Grunduļa kungs paliek mans.

Ciemagailis. To korporeli, to nostudetāju! Tad labāk kalpu nekā to! Pasaulīt, tu ļaužu ēka!

Zelma zobo. Ha, ha, ha, ha! Paldies par labu sirdi! Kalpiņu! Odumu laikam, vaj to trako Karli, kas tevi izpērs pirmajā dienā. Ne, tik mulķe es vēl neesmu. Ha, ha, ha, nu es varu dabūt kalpu, kad man ir students. Visas tautas zieds, augsti mācīta galva! Cilvēks, kurā var ielikt kapitus kā skapī! Ne, ne. Nu ir vienreiz diezgan. Darisim galu. Es braucu uz Rīgu un piesolu viņam tos trīs tūkstošus kā nieku.

Ciemagailis. Es tos nedošu! Tu vari atteikties! Nedošu!

Anna. Zinams, tu vari atteikties. Citadi jau arī nevar būt.

Zelma zīmīgi. Ko jūs ziniet no atteikšanās. Varbūt, ka es vairs nevaru.

Ciemagailis. Na — ?? Ann! Ann!

Zelma tieši. Tiesa! Aizgriežas un paliek mierā. Visi brīdi stāv kā apdulluši no spēriena.

Ciemagailis plāta klusam muti un rauj elpu; tad viņš sāk bļaut pirmais. Ē! Ē! Ū! Ķer pie sirds. Tu nevari vairs atteikties? Nevari? Ann! Klausies! Beigts, viss beigts!

Anna. Bezkauna! Tu! Nedzirdets! Te tev bij kursi!

Ciemagailis. Vairs nevari..? Zelma! Sāk streipulot. Ķimeliti. Ķi—meliti, Ann! Ē! Atkrīt uz krēslu.

Anna klāt, mierinadama. Nu, mierā, mierā. Būs labi. Nekliedz tikai. Dabūsim ķimeli. Zini, ka nava. Vakar izbeidzi. Kur sāp? palaid. Rīvā.

Ciemagailis. Gals. Es viņai! .. Izpleš muti. Ē! Ē! Nu stāv! Stāv, stāv!

Anna bailēs. Kas stāv? Ko?

Ciemagailis. Sirds stāv! Beigts. Nema—az vairs nepūš, nemaz nepūš... Ū! .. Tā, tā, tā! Nu sāk atkal strādat, nu sāk... Paspaidi, paspaidi, tā...

Anna uz Zelmu. Vaj nāksi palīgā! Nu jau beigas būs. Sāk raudat. Ak, to nedienu!

Zelma. Nekas. Nu jau būs pēdejā reize. Nedabūs vairs skaisties un pāries. Dabūs labu, gudru znotu.

Ciemagailis iekliedzas. Stāv! stāv! Atkal stāv. Va—a—ij...! Ved mani prom. Es iešu uz gultu... Va—a—aij...

Anna. Apmierinies, apdomā! Tev nevajaga uztraukties. Nu, nāc. Nāc! Paceļ un saņem cieti pie elkoņa. Ej, atgulsties. Tā, tā... Aizved Ciemagaili vaidot uz savām istabām.

Zelma aizver durvis lēni; klausas, kā viņi aiziet. Tā. Nu

mēs esam jau tik tālu . . . Kad tikai nu es zinātu . . . zinātu iet pie loga un skatas spiegodama, ko tas Mika . . . Pēc mēma brīža grib doties ārā.

Kalnietis nāk pa labi iekšā, savstarpīga nesaprašanās. Hm! Sveicinu, cienītā jaunkundze. Piedodiet, ka es . . . hm. Stomas.

Zelma atjēdzas. Tā. Tu sapēmi manu vēstuli? Nu ir labi.

Kalnietis ar izbrīnišanās žestu. Es nesaprotu, cienītā jaunkundze, kas par vēstuli? Neka nezinu . . . Es arī negribu jūs traucēt . . . Es gribēju satikt . . . jūsu kalpu Karli . . . Dzirdeju, ka te nepalikšot vairs. Man strādnieki vienmēr vajadzīgi. Vicina spieķi. Na . . . te jau būšot jaunas ieriktes. Kalpu tad nebūs vajadzīgs. Mājas tad nāk bankā — kapitalos . . .

Zelma nosarkdama skatas uz viņu. Ko? — Hm . . . Tas tak . . . Nekrietni . . .

Kalnietis. Ja . . . Hm . . . Nu —?

Zelma. Ko?

Kalnietis. Kas? — Vēro viens otru pazagšus; apmulsums.

Zelma pēc brīža. Man tev bij kas sakams.

Kalnietis. Nu, to es nedomaju. Kas tev man sakams, to es varu iedomaties. Sakams. Saprotu bez teikšanas. Man jau diezgan ir teikuši. Viss pagasts. Nosēstas ačgārni uz krēslu un rausta to nervozi; atmet galvu, paskatas lepnī uz Zeltu. Ja. Vaj jūsu puisis mājās?

Zelma aizkarta. Paliec nu mierā un paklausies. Ir nopietna lieta. Bet kāpēc tevi nedabū nemaz redzēt te?

Kalnietis. Es domaju, te ir gan citi, ko redzēt. Dīdas uz krēsla. Tie puīšu ražotāji . . . tie oberfukši . . . tie vietejās sugas slauceji. Na! Greizsirdībā degdams. Ko tad es te vēl esmu vajadzīgs? Ta jau istā fūņu

suga. Tīrais čilizalpetrs... Tīrā internacionālā brālība...

Zelma taisas raudat. Nu, tu varetu gan būt drusku gudraks un apķērigaks. Bet ko tad es tagad lai daru? Vaj tu nesaproti?

Kalnietis ar drebošu balsi. Nesaproto... Bet ko tad lai es daru? Tu mani mulķo, un es lai visu to vēl saprotu!? Te pilnas mājas ar lieliem vīriem. Nodevība! Nodevība! Ja! Sieviešu mīlestība! Pietrūkstas kājās; pagrūž krēslu nost. Un tagad kas vēl sakams. Tad runā reiz skaidri, lai es zinū, kur man japaliek. Es jau nenākšu te par laukā sviedēju, kad pats tieku sviests laukā. Pūš un pēta Zelmu. E! Dzīvot nav vērts!

Zelma. Bet vaj tad tu nebiji tas, kuŗš aizbēga?

Kalnietis. Un tu mani aizdzini! Kursos izmācijies? Na!

Zelma. Nu ir diezgan par to. Paklausies. Mums nu jatiek galā. Citadi esmu postā. Iedomā tikai, tie biedri — nu, un es izlikos, ka būtu ar mieru.

Kalnietis aši. Tā? Tu —!

Zelma. Ja, tevis dēļ?

Kalnietis. Manis — —?

Zelma. Tiktāl es esmu vainīga. Bet ko tad man bij darīt?

Kalnietis. Ārā —! ja tu būtu... par mani iedomajusi.

Zelma. Es izdzīšu citureiz.

Kalnietis trako greizsirdībā. Tad vēlreiz viņi te nāks. Ta—ā? Nu, tad ir beigas. Ja — manis tad ari neredzesi vairs. Man atliek tikai viens ceļš. Es citadi nevaru. Viņi nāks —?!

Zelma. Ja. Pagaidi un paklausies. Es citadi nevarēju.

Kalnietis raustidams balsi. Ha, ha... Tavi solījumi... Visi sapņi! Pagalam. Nu, tad man nava nekas vairs jaklausas... Ardievu! Ardievu! Iet aši.

Uz visiem laikiem! Brauc tu uz labu laimi. Ardievu!
Grib iziet steigšus.

Vecais tēvs nāk pa kreisi. Viņš dzird jau pēdejos vārdus.
Pagaid'! Na! Uz vietas! Panāc šurp.

Kalnietis apstājas.

Vecais tēvs uz Zelmu. Nu, kas te notiek? Ak tā —
asaras. Uz Kalnieti. Tu, puis. Tagadīn liec vērā: ja
tu vēlreiz tādus niekus griboi dzīt ar manu meitu,
tad es tevi ar bērza žagariem, saproti, ar bērza
žagariem... Nu, tagadīn runajiet, kā cilvēkiem
klājas; es būšu tepat tuvumā. Iziet lēni pa labi ārā.

Kalnietis un Zelma stāv abi kā nosodīti.

Priekšskars.

Ceturtais cēliens.

Skatuve: Pirmā un otrā cēliena dekorācija. Labi uzkopta.
Istabas vidū galds ar baltu galda drānu. Svētdiena. Gaiša,
saulaina diena. Durvis uz Zelmas istabu un verandu apvītas
ar brūklenajiem un lauku puķēm.

Ciemagailis un Kalnietis intīmā sarunā.

Kalnietis. Tas ir tiesa. Varu iedomaties jūsu
stāvokli, tas ir tiešam grūti. Bet es nedomāju, ka
es varetu tur daudz ko līdzēt.

Ciemagailis. Protams, jūs variet... Mēs esam
tuvi kaimiņi un ar jūsu tēvu bijām pat draugi. Nu,
un draudzība pastāveja arī starp mums līdz pat
pēdejam laikam. Tapēc es jums arī visu izteicu, kā
tās lietas stāv... Nu redziet paši. Es esmu slimš.
Savu mūžu esmu jau arī pūlejies. Bet tagad —
vecums nāk klāt, un es neesmu paradis vairs dzīvot
arī saskaņā ar šo laiku. Tagad pavisam citas idejas.
Citi apstākļi. Es nevaru vairs ieaukt tur iekšā.
Tagad vajadzīgi jauni cilvēki, kas saprot tureties uz
ūdeņa.

Kalnietis zobgalīgi. Vaj tad tādu ir trūkums? Pie jums —?

Ciemagailis. Ak, es zinu. Tas jau taisnība. Bet nezobojaties. Man arī tas nenāk ne prātā. Redziet, galvenais ir tas, ka mans īpašums lai paliek, kāds bijis. Izkulties no tagadejā grūtā stāvokļa, paturot visu negrozītu, lai arī zem citāda veida — ta ir mana vēlēšanās. Un tapēc visi tie, par kuriem jūs minejāt, nava ne graša vērts. Viņi mani vairāk var izpostīt nekā glābt. Bet man ir viena cerība, un es domāju, ka tas atkarajas no jums, vaj viņa var piepildīties, vaj man galīgi jāizput.

Kalnietis gari. No manis? Kā jūs to domājat?

Ciemagailis. Hm. Redziet, mana meita... Na, jūs neņemiet ļaunā, bet būšu atklāts. Es labprāt nodotu visu saimniecību un māju viņas un jūsu rokās. Nu un tagad sakiet skaidri savas domas par to.

Kalnietis pārsteigts liekas, pieceļas un soļo, iededzina no jauna cigaru. Tas, ko jūs man sakiet, mani pavisam pārsteidz. Man jāatzīstas... agrāk es biju par to domājis, bet nelabvēlība no jūsu puses bija stipri samanama. Un tagad — tik pēkšņa pārmaiņa! Tas mani pārsteidz. Bez tam jūsu meita, cik dzirdams, jau izvēlejusies pēc savas patikšanas. Visa viņas izturešanās to rāda, ka es te esmu pilnīgi lieks. Agrāk tas bija citādi... Hm. Un nu lai es būtu tas, kurš ņemas viņu atrunāt. Ne, Ciemagaiļa kungs. Man jāsaka, ka tas ir uzdevums, kuru es neņemos uz saviem pleciem...

Ciemagailis. Pagaidiet. Man te jāpiezīmē, ka tas nebūt nava jūsu uzdevums. Man beidzot izdevās viņu pārrunāt, cik neprātīgas ir viņas iedomas, un nu viņa būtu ar mieru — tas ir, ja jūs kā pirmais viņai ko minētu. Sieviešiem, kā ziniet, tas neparasti... Nu, tā tad — vēl viens atvieglinājums. Pēta Kalnieti kā šaubīdamies.

Kalnietis apstājas un stingri uzlūko Ciemagaili. Hm. Ak tā. Nu bet... Tas ir tomēr savadi. Tas nu būtu labi, bet redziet, stāvoklis ir neveikls. Ļaudis izrunājuši...

Ciemagailis nelaimīgi. Ak, nu ļaudis! Jūs taču neieskatisiet manu meitu par diezin ko. Jūs viņu labi pazīstiet. Tās ir bijušas manas mulķīgās iedomas, vairak nekas. Es jums par to galvoju. Es vairak runaju tagad mūsu īpašuma nekā viņas labā. Es pazīstu jūsu praktisko gudribu un varu jums uzticēt visu, kas man ir, jo mana veselība man neatvēl vairs tālak rīkoties. Tā tad atliek tikai vienošanās jūsu starpā, un tadēļ es jūs ari ataicināju šodien šurp. Tad es pasaukšu viņu. Iet uz Zelmas istabu.

Kalnietis atraidoši. Ne, ne. Viss tas būtu labi. Bet cik es atminos, jūsu prasības atlīdzības ziņā, tas ir, par saimniecības inventaru un tā tālak, es nevaru izpildīt. Man tas jums jāsaķa, lai neceltos veltīgi sarežģījumi.

Ciemagailis priecīgāki. Nieki, nieki, mans mīlais. It nekādas atlīdzības. Es būšu tikai jūsu līdzīpašnieks. Veiksme un izturība un zinašana no vienas puses, un zeme, kur visu to izlieto, no otras. Na, jūs mani saprotiet gan. Tā, es atstāšu jūs vienus. Un es domāju — derības mēs varesim svinēt jau šodien. Ta būs divkārtīga goda diena.

Kalnietis. Vēl viens noteikums. Tad es tikai varu iegūt viņas pilnīgu uzticību. Viņa nekad nedabūs zināt par to, ko mēs nupat esam pārrunājuši. Jūs to apsoliet?

Ciemagailis. Protams. Te jums mana roka uz to. Sniedz roku. Zelma! Zelma! Paveŗ viņas durvis. Te ir ciemiņš. Pirmais laimes vēletajs tev!

Zelma vienkārši, skaisti ģērbusies, iznāk no savas istabas. Labdien, Kalnieša kungs! Vienaldzīga. Lūdzu. Rāda uz krēslu.

Ciemagailis priecīgs. Tā, nu, parunajaties vien! Aši un priecīgi dodas ārā uz verandu.

Zelma un Kalnietis nogaida, kamēr aiziet, skatas viens uz otru un tad sāk smieties nepiespiesti, pārgalvīgi un ļautri un strauji metas viens otram rokās. Smieklī turpinās kādu brīdi; tad tie atraujas un tikko valdīdamies runā.

Zelma viltīgi, šķelmīgi. Nu —? Nu —?

Kalnietis gaiši, bet pusnoslēpumaini. Darīts. Šodien mums ir derības.

Zelma. Nu, ko es tev teicu? Neticeji?

Kalnietis saņem viņas rokas. Zelma!.. Un patiesi viss tas bija tikai spēle, lai mēs varetu dzīvot? Tu!..

Zelma. Saprotams. Ak tu, mans muļķiti. Bet stūrgalvīgs tu esi. Nu tu pratīsi arī man kādureiz padoties. Bet — — Krata ar pirkstu. Esi uzmanīgs. Te vēl visur ir ausis.

Kalnietis. Zinu. Un par to tagad maz ko bēdat vairs. — Ja, bet nu mums jāsapemas. Tavi „kavaleri“ tak arī būs klāt. Ko tu domā?

Zelma. Kuŗš tad? Var jau būt, ka visi. Ja, bet vaj tad viņi nava ko vērts.

Kalnietis. Kā tad. Viņi ir pelnījuši, ka tos labi pacienā. Ko tu domā, vaj mēs nevaram arī viņus uz mūsu kāzām ielūgt? Tas nebūtu ļauni. Teoretiskus padomus vienmēr var uzklausīties. Bet citādi — na, tu jau zini. Kur tāda skaitļu un vārdu mašina pār manu lauksaimnieka druŗu pāriet, tur simts gadu ne zālite neaugs.

Zelma smejas. Na, na. Tās būs tikai greizsirdības sekas! Bet tu runāji par kāzām. Panāc — tad, mums kas kopejs runājams. Ved viņu savā istabā. Nu, nebaidies, ta tak mana istaba. Jokodamies un smiedamies abi ieiet un aizver durvis.

Anna ienāk pa labi, rīkojas aši un mundri pa skapi un no traukiem liek dažus uz galdu. Skaidrit! Skaidrit!

Skaidrite no istabas pa kreisi priekšā, pašlaik poŗ matus, spogulis rokā. Ak, mama, man tagad nava laika, man ir jātaisa frizura.

Anna. Nu, kas tad tevi tā spiež puceties? Vēl jau skolas sols priekšā.

Skaidrite. Āk, mama, fui, kā tu vari runāt. Būs tak sveši cilvēki ar'. Un es. Tagad pavisam citādi laiki. Mēs esam izglītoti un protam, kā jadzīvo.

Anna. Nu, tad dari drīz, ka vari man palīdzēt.

Ciemagailis nāk pa kreisi iekšā. Kā, vaj tad te —? Saprot. Ak tā, nu labi, labi. Uz Skaidriti. Skuķi, ej—! Skaidrite aiziet. Tā, Ann! Berzē rokas un soļo omulīgs un laipns. Nu būs vienreiz miers. Ā... Tas ir pavisam cita lieta, kad tā dzīve nokārtojas.

Anna māj. Vaj tad šie — tur?

Ciemagailis laimīgs, smaidošs. Kā tad. Atlaižas krēslā istabas vidū omulīgi. Bet nu, Ann! Vaj tagad nebūtu laiks vienu istu iecavas ķimeli iemest. Tu nezini, cik strīdīgs tās cilvēks bija. Pieveicu gan. Padod nu, pamēģināsim... Nu, un tev jau pašai arī vajadzētu kādu lāsi — ko domā?

Anna pasmaida pār plecu, pie skapja meklējuma. Ak, tu tā domā. Nu, vaj es sen neteicu, ka tā būs? Izņem un noliek pudeli uz galda un mazliet uzkožamos. Tā. Bet es nu nezinu, cik man gatavoties šodien uz viesiem. Tie Rīgas kungi ar' būšot?

Ciemagailis dzer. Ā! Lai, Ann, lai! Tu apgādā pusdienai visu, kas nākas. Tas mums par godu. Tu jauno gaļu uzraugi pati, ka netiek sabojāta. Salatus vajadzēs ar saldu krējumu. Ja, un pielūko, kad Odums nāk ar alu — es to pasūtiju. Tūlīt vajaga novietot pagrabā, lai vēsaks. Na, un uz galda vari dot saldo ungaru vīnu priekš jums pašām. Man vēl ir priekš kungiem konjaks kāda lāse. Uzliec labākās franču zardīnes un ievārijumus. Šampanieti vēlāk. Tā, pie dzīves cilvēkam vajadzīgs viss, un vēl šodien, kur viss tā — nokārtojas, kā sirds vēlas. Un nu bez tam, vaj mēs neesam Bajarai saimnieki? Liec uz galda kā pienākas... Izstiep kājas patīkamā sajūtā. Ā! Ā!

Anna. Nu — un sirds tev? Šodien neko!

Ciemagailis ruc apmierinats. Neko, neko. — Rauj velns tās receptes. Nu būs miers. — Un Karlis ar', dzirdeju jau, nu būšot pavisam ar mieru. Kalnieša dēļ. Un es domāju, mūsu saimniecība ari nekritis... Ilkss zvana skapas no āra.

Anna pie loga. Aha! Skaties nu. Tagad ies atkal vaļā. Nu man jaiet. Izdaries viens. Iziet pa labi.

Ciemagailis pieceļas, skatas pa logu. Hm. Tas ir klāt...

Bullans nāk pa verandu, balts putekļu mētelis mugurā, katliņš, cimdi; rokā skaists puķu pušķis. Laipni un draudzīgi sveicina. Labdien, Ciemagaila kungs!

Ciemagailis. Sveiki, agronoma kungs! Ā! Mēs jau veci pazīstami. Ļoti priecajos, ka apmeklejat, sevišķi tādā svinīgā dienā. Lūdzu, lūdzu!

Bullans nomet virsuzvalku, puķes uz galdu nolikdams. Tas ir patīkami. Es ceru, ka uz priekšu būsīm vēl tuvāk pazīstami. Jūsu meitas jaunkundze ari domāja — es šodien nebūšot te lieks.

Ciemagailis. Ko nu par to, saprotams taču. Lūdzu, vaj varu piedāvat jums cigaru?

Bullans. Paldies! Bet skatas visapkārt. Te jau viss svētku gadījumam sarīkots. Tas mani iepriecina. Un es esmu gatavs pakalpot jums ar savām zinašanām. Mums jaturas kopā... Tā. Bet kur jūsu meitas jaunkundze, Zelmas jaunkundze?

Ciemagailis. Tepat jau būs. Bet jums tak nava nekur jasteidzas.

Bullans. Es tomēr vispirms gribeju apsveicināt jaunkundzi un pasniegt šīs puķes. Tas ir mans pienākums, un es gribeju to darīt tūlit.

Ciemagailis. Aha! Nu, manis dēļ, ja negribiet brīdi uzgaidīt.

Bullans. Man vēl būtu ar viņu kas pārrunājams. Viņa mājā?

Ciemagailis. Ja jūs vēlaties — lūdzu. Viņa būs tepat savā istabā. Rāda.

Bullans sakārto sevi, papem puķes. Vaj te?

Ciemagailis. Kā tad, ja. Paveļ mazliet durvis.

Bullans ieiet, atraujas un skatas jautājoši uz Ciemagaili.
Bet tur taču — — Sakiet, kas tas ir?

Ciemagailis priecīgi mudina. Pašu ļaudis. Izdariet vien, kas vajadzīgs. Nu ejiet ... Pabīda.

Bullans apmulsis ieiet.

Ciemagailis staigā omulīgi. Viss kā pieklājas. Iziet uz verandu.

Bullans iznāk sasarcis un saīdzis. Pie joda! Ko tas nozīmē? Nolādets stāvoklis. Negēliba! E ...

Ciemagailis ienāk. Na, tas ir jauki! Tur jau pašlaik nāk vēl viens. Būs patīkama saruna. Ne katru reiz par ļaunu. Bet lūdzu, esiet mans ciemiņš. Apsežaties. Pastumj vienu krēslu dībenā. Jūs tak paliksiet uz pusdienu pie mums —?

Bullans nosēstas. Paldies. Es ... es nezinu ... Saraujas mēmi.

Jankauskis nāk pa labi, puķes rokā. Tāpat krievu kreklā kā agrāk. Labdien, cien. biedri! Aizgriežas no Bullana un apsveicinas ar Ciemagaili.

Ciemagailis. Lūdzu, Jankauska kungs, šodien jūs nākat kā saukti. Mums būs, tā sakot, apvienota komiteja.

Jankauskis. Biedriem jaturas kopā. Kaut gan mums ir gluži pretejas šķiru intereses, bet es ceru, ka drīzumā jūs atzīsiet, ka mēs tomēr varam sataisīt vienu sojuzu. Jūsu meita ir sieviete, kas katrā ziņā var iet un ies kultūras mērķiem pretim. Un šo dabas dāvanu es atnesu — — —

Ciemagailis. Tad jūs gribesiet —?

Jankauskis. Ar cien. biedreni apsveicināties. Pilnīgi pareizi. Te, kur ieradušies arī buržuāzijas priekšstāvji uz Bullana konta, es ceru sagādāt biedrenei patīkamu pārsteigumu.

Bullans smejas sevī. Nu, nu ... Berzē rokas no prieka.

Ciemagailis omulīgi. Bet lūdzu! Vada uz Zēlmas istabu.

Jankauskis droši un mierīgi tuvojas un ieiet bez piekļaušanas.

Ciemagailis omulīgi Bullanam. Nu, agronoma kungs, ko jūs sakiēt par manu znotu? Man liekas —

Jankauskis nāk ārā, dusmīgs un lepns; sevī. Kakaja pošlostķ! Tādas lietas; sievietes kalpinašana augstakā mērā! Rausta špori un cilā rungu.

Ciemagailis. Ā, redziēt, jūs jau apsveicinajaties. Nu, apsēžaties. Rāda blakus krēslu Bullanam. Parunasimies. Mums šodien priecīga diēna.

Jankauskis nervozi. Jūsu meitai gan ir diezgan pilsoniski ieskati par vīriešu un sieviešu attiecībām. Bet valstī, kurā būs nodibinata uz internacionāliem pamatiem — — —

Ciemagailis. Pareizi, Jankauska kungs. Internacionālie pamati nav bez pamata.. Jūtaties kā mājās.

Jankauskis un Bullans vēro viens otru kā ienaidnieki; aizgriežas.

Ciemagailis pie loga. Aha! Vēl viens ciemiņš... Manai meitai tas dara godu... Drīkstu piedāvāt jums, kungi, cigarus. Tādās goda dienās kā šodien mēs varam sev ko drusku atļaut. Abi stīvi paņem; nezina, ko iesākt.

Grundulis nāk pa verandu, nesdams labi lielu somu un skaistas puķes. Sveiki, cienījamais tautiet. Vivat šis nams, kur mīt tāds skaistums un tikums! Noliek paku, sasveicinas; ierauga abus citus un mēmi palokas.

Ciemagailis. Paldies, studenta kungs. Na, jūs esiet tiešām laipni. Redziēt, te jau mēs esam sapulcejušies vairaki. Ļoti lūdzu, esiet kā mājās.

Grundulis abus novērodams. Pie sevis. Ē... Diezgan skābas sejas abiem, kā pagīrās. Labi nebūs visgājis. Apzinīgi. Ta zeltene nav priekš tiem. Skatī. A propos, cienīts papā, te es jums, tā sakot, ciēma kukuli drusku paņēmu līdz. Pieņemiet par labu. Svinigos brīžos mums vienmēr jāsakā Gaudeamus!

Lūdzu. Ceļ uz galdu konjaku un benediktinieti, vairakas pudeles.

Bullans sprauslā pie sevis. Na — prozīt!

Ciemagailis. Paldies. Ne, jūs esiet pavisam kulturas cilvēks. Es jūs apbrīnoju.

Grundulis staigā lepni. Es nejūtos te vairs kā svešinieks... Bet lūdzu, vīscienītā jaunkundze taču atļaus, ka es viņu apsveicinu?

Ciemagailis. Protams. Tikai, vaj neuzgaidisiet drusku?

Grundulis. Tas būtu mazliet nepieklājīgi. Man viņu vajaga apsveicināt vispirms. Jūs atļausiet tā tad —?

Ciemagailis. Lūdzu, lūdzu. Te. Rāda uz Zelmas istabu.

Grundulis ar puķem, pieklauvē pie durvim. Vaj driksstu ienākt?

Ciemagailis. Ejiet vien, ejiet.

Grundulis paver durvis, atraujas kā dzelts. Hm. Skatas uz citiem vīsiem kā neziņā. Bet Ciemagaiļa kungs —? Sevī. Sapermenti! Nolādets!

Ciemagailis. Na, nava jau nekas. Ejiet vien droši. Viņa ļoti priecāsies. Lūdzu! Rāda uz durvim.

Grundulis. Piķis! Sapemas un ieiet aši.

Ciemagailis soļodams. Jauks laiks šodien, kungi, vaj ne —?

Bullans. Ja gan. Sevī. Velns tevi varetu raut ar visu jauko laiku!

Ciemagailis. Man pašlaik ļoti izdevīgi. Dābols noplauts. Iedomajaties: trīsdesmit pūrvietas jaunā dābola. Un tad sapratisiet, ka man patīkami, kad nāk izveicīgs darba spēks klāt. Met ar žestu uz Zelmas istabas pusi. Un praktiķis. Vaj jums tā neliekas?

Grundulis nāk ārā, pūš un vīsta ūsas, cepuri vīcinādams. He! Ha!

Ciemagailis. Tā, jūs jau galā. Ļoti patīkami. Lūdzu, te būs cigars. Jūs tak paliksiet uz pusdienu

pie manis. Na, protams, es jūs, kungi, visus uzaicinu. Svinesim dzimumdienu un deribas manai meitai. Tā tad priecigs gadījums. Bet piedodiet, acumirkli man jārikojas saimniecībā. Jūtaties omulīgi, kungi, pavisam omulīgi. Man liekas, domu starpības šoreiz izpaliks. Es tūlit nākšu. Ieiet Zelmas istabā.

Grundulis, Bullans un Jankauskis ieraujas klusi katrs savā istabas kaktā, pēta fotografijas, istabas lietas. Jankauskis atrod avizi un sāk to lasīt. Viens otru vēro slepeni pār plecu. Dziļš klusums un izlikšanās.

Skaidrite un Alma nāk caur verandu un taisa knikšus. Labdien! Ach, lūdzu piedošanu! Pazūd pa kreisi priekšā. Smalkas drēbes. Parastais klusums.

Ilze ienāk pa labi un sāk klāt galdu. Apskata katru ziņkārīgi no galvas līdz kājam. Uzliek vēl dažus traukus un parasta plecus. Kad neviens nekustas, izskrien bailēs no istabas.

Odums pabāž galvu pa kreisi no kalpu istabas. Saimenik. Ols klot! Neviens neatbild. Viņš skatas stīvi uz vienu otru un brīnas. Ej, ļautiņi, ols jir klot! Neviens neatbild; viņš ienes lielu kurvi ar alus pudelem un noliek istabas vidū. Vaj ta nou redzejīt, kai jir klot! Klusums. Ta breinumi. Treis cilvēki ustabā, a nīvinas dzeivas dvesalas... Na, dzerit vasali! Iziet. Klusums.

Grundulis apskatas visapkārt un aši paņem savu somu rokā, mēteli padusē un skatas, kur tikt prom. Beidzot aši izšaujas pa verandu.

Bullans paskatas apkārt, lēnam paņem savu mēteli un katliņu. Nekādas sajēgas par kulturu! Iziet, var redzet, ka viņš aši steidzas.

Jankauskis aši pie rungas un platmales. Salkans buržuju nams! Iziet un aizcērt durvis cieti. Brīdi klusums. Tad no istabas pa kreisi dibenā nāk Kalnietis un Zelma, rokās sakērušies, aiz tiem Ciemagaillis.

Kalnietis skaļi un priecīgi. Atvainojiet, mani kungi, ka esiet vieni pamesti. Bet es jūs visus laipni lūdzu... Apraujas. — Kas tas? Neviena nav? Ko? Skatas izbrīnījušies visi apkārt. Tai pašā brīdī pa kreisi priekšā nāk Anna, Skaidrite un Alma, abas pēdejās skaisti gērbusās. Visi puslīdz neziņā.

Kalnietis. Tā tad mūsu gratuletaji būtu —?

Zelma. Aizbēguši! Skatas, smiekļus valdidami, viens uz otru.

Vecais tēvs ienāk pa labi. Skaidriba mājās... Ātri viņiem bij jasteidzas.

Zelma klāt viņam. Paldies, veco tēv. Skūpstā roku.

Odums ienāk steidzīgi. Ti citi aizbrauce. Bet... Tis ar striķi igoja rudzūs. Kad tik nepasakašas. Visi smejas. Skaidrite ar Almu nemierā sarauj lūpas. Visiem brīnumi.

Kalnietis. Lai viņi brauc, Odum. Tie nebija mūsu ļaudis. Bet labi viņi bij. Skaties, te tev un citiem atstāja šito mantu, lai iedzerot uz viņu veselību. Dod Odumam Grunduļa atvestās pudeles.

Odums priecīgs. Lai augsta laime visim. Iet ārā ar pilnu klēpi.

Ciemagailis laimīgi un svarīgi. Nu, Ann, dod nu pusdienu! Mums visiem tagad sirdis veselās.

Priekšskats.